

ARCHEOLOGIENOTA

JOHN COCKERILLSTRAAT 131 TE LOMMEL

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 2175

Rapport opgemaakt door: Rosean Debacker

Derbystraat 55

9051 Gent

Projectcode:

Intern: 37379

Extern: /

AOE: 2023L65

COLOFON

Titel

Archeologienota

John Cockerillstraat 131 te Lommel

Auteur

Rosean Debacker

Projectcodes

Intern: 37379

Extern: /

Agentschap Onroerend Erfgoed: 2023L65

Plaats en datum

Gent, januari 2024

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 2175

ISSN 2406-3940

Alle afbeeldingen zijn aangeleverd door ABO nv tenzij anders aangegeven.

RAPPORTFICHE

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	06/12/2023	Interne draft
v1	21/12/2023	Externe draft
v2	14/02/2024	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Rosean Debacker
Business Unit Manager	Glenn De hooghe
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts/Chantal De Jaeger
General Director	Patrick Hambach

INHOUDSOPGAVE

DEEL 1 Verslag van resultaten	1
1 Inleiding	7
1.1 Administratieve gegevens	7
1.2 Aanleiding van het onderzoek en wettelijk kader	8
1.3 Afbakening van het projectgebied	8
1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie	9
2 Aard van de bedreiging	10
2.1 Huidige situatie	10
2.2 Toekomstige situatie	12
3 Landschappelijke analyse	16
3.1 Topografische situering	16
3.2 Bodemkundige situering	20
4 Archeologische voorkennis	24
4.1 Historische achtergrond	24
4.2 Inventarissen onroerend erfgoed	24
4.3 Cartografische en iconografische bronnen	31
4.4 Recente landschapsveranderingen	34
5 Besluit	39
6 Bibliografie	42
DEEL 2 Programma van maatregelen	43
1 Inleiding	44
2 Gemotiveerd advies	47
2.1 Zone vooronderzoek	47
2.2 Uitgesteld traject	48
3 Methodologie en onderzoeksstrategie	49
3.1 Stap 1 – Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van landschappelijk bodemonderzoek (verplicht)	49
3.2 Stap 2 – Vooronderzoek in functie van steentijd artefactensites (optioneel)	53
3.3 Stap 3 – Vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven (optioneel)	62
4 Bijkomende bepalingen	67
4.1 Vondstmelding	67
4.2 Bewaring en deponering van vondsten	67
4.3 Criteria voor het niet uitvoeren van de voorziene onderzoeksmethoden	68
4.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code Goede Praktijk	68
4.5 Risico's en maatregelen	68
5 Bibliografie	70
6 Kwaliteitscontrole en ondertekening	72

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied	8
Figuur 2: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied	10
Figuur 3: Foto van de huidige situatie van het projectgebied richting het zuiden (Google Maps 2023) ...	11
Figuur 4: Foto van de huidige situatie van het projectgebied richting het oosten/noordoosten (Google Maps 2023).....	11
Figuur 5: Foto van de huidige situatie van het projectgebied richting het noorden (Google Maps 2023)	12
Figuur 6: Overzicht van de geplande bodemingrepen op GRB (grijswaarden)	13
Figuur 7: Inplantingsplan van het projectgebied (Initiatiefnemer 2023)	14
Figuur 8: Doorsnedeplan van de gelijkvloer met aanduiding van indelingsruimte (initiatiefnemer 2023)	14
Figuur 9: Doorsnedeplan van de funderingen (initiatiefnemer 2023)	15
Figuur 10: Dwarsdoorsnedeplan van de industriehallen met diepte aanduidingen (initiatiefnemer 2023)	15
Figuur 11: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied	17
Figuur 12: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, macroniveau	17
Figuur 13: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, microniveau	18
Figuur 14: Hoogteprofiel NW-ZO van het projectgebied	18
Figuur 15: Hoogteprofiel W-O van het projectgebied	19
Figuur 16: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied	19
Figuur 17: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied	21
Figuur 18: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het projectgebied	21
Figuur 19: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 32b), (Geopunt 2023)	22
Figuur 20: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied	22
Figuur 21: Potentiële bodemerosie per perceel met aanduiding van het projectgebied	23
Figuur 22: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied	23
Figuur 23: Visuele weergave van de Inventaris Onroerend Erfgoed rondom het projectgebied. (IOE, 2023).	25
Figuur 24: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in dichte omgeving. (CAI, 2023).	26
Figuur 25: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in dichte omgeving. (CAI, 2023).	30
Figuur 26: Fricx-kaart met aanduiding van het projectgebied	32
Figuur 27: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied	32
Figuur 28: Vandermaelen-kaart met aanduiding van het projectgebied	33
Figuur 29: Topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied (digitale artheu.maps.arcgis.com, 2023)	33
Figuur 30: Topografische kaart van 1904 met aanduiding van het projectgebied (digitale artheu.maps.arcgis.com, 2023)	34
Figuur 31: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied	35
Figuur 32: Orthofotomozaïek uit 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied	35
Figuur 33: Orthofotomozaïek uit 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied	36
Figuur 34: Orthofotomozaïek uit 2005-2007 met aanduiding van het projectgebied	36
Figuur 35: Orthofotomozaïek uit 2008-2011 met aanduiding van het projectgebied	37
Figuur 36: Orthofotomozaïek uit 2013 met aanduiding van het projectgebied	37

Figuur 37: Orthofotomozaïek uit 2020 met aanduiding van het projectgebied	38
Figuur 38: Meest recente orthofotomozaïek met aanduiding van het projectgebied.....	38
Figuur 39: Overzicht van het archeologisch advies met betrekking tot het projectgebied.....	41
Figuur 40: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en de zone voor verder onderzoek.....	46
Figuur 41: Luchtfoto met aanduiding van de boorpunten voor het landschappelijk bodemonderzoek....	51
Figuur 42: Luchtfoto met indicatieve locatie van de proefsleuven.....	65

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau	13
Tabel 2: Tabel met de locatie van het onroerend erfgoed gelegen op of direct langs het projectgebied. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2023)	26
Tabel 3: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied (Centrale Archeologische Inventaris 2023).....	28
Tabel 4: Overzicht van de publicaties in de omgeving van het projectgebied (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2023).....	30
Tabel 5: Overzicht voorgestelde onderzoeksstrategie in de voorgestelde volgorde van uitvoering.	47
Tabel 6: Overzicht toepasbaarheid, uitvoerbaarheid en noodzakelijkheid van het landschappelijk bodemonderzoek.....	49
Tabel 7: Overzicht onderzoeksvragen landschappelijk bodemonderzoek.	50
Tabel 8: Technische gegevens voor het voorgestelde landschappelijk booronderzoek.	50
Tabel 9: Overzicht toepasbaarheid, uitvoerbaarheid en noodzakelijkheid van het verkennend booronderzoek	55
Tabel 10: Overzicht onderzoeksvragen verkennend booronderzoek	56
Tabel 11: Overzicht toepasbaarheid, uitvoerbaarheid en noodzakelijkheid van het waarderend boor- en proefputtenonderzoek.	58
Tabel 12: Overzicht onderzoeksvragen waarderend boor- en proefputtenonderzoek.	58
Tabel 13: Overzicht onderzoeksvragen proefputten steentijdtraject.	61
Tabel 14: Overzicht toepasbaarheid, uitvoerbaarheid en noodzakelijkheid van proefsleuvenonderzoek.	63
Tabel 15: Overzicht onderzoeksvragen proefsleuvenonderzoek.	64
Tabel 16: Technische gegevens voor het voorgestelde proefsleuvenonderzoek.	64
Tabel 17: Risico's en maatregelen.	69

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectgegevens	
Naam + adres projectgebied	
- Straat + nr.:	John Cockerillstraat 131
- Postcode:	3920
- Fusiegemeente:	Lommel
Lambertcoördinaten (1972; EPSG:31370)	Bereik: X-min: 214856,38 X-max: 214962,98 Y-min: 212138,48 Y-max: 212281,91
Kadaster	
- Gemeente:	Lommel
- Afdeling:	1 AFD/LOMMEL/
- Sectie:	C
- Percelen:	72020C1417/00V006
Onderzoekstermijn	December 2023 - Februari 2024
Oppervlakten:	- Betrokken percelen: 10.013 m² - Projectgebied: 10.013 m² - Geplande bodemingreep: ca. 8.672 m² - Lengte lijntracé: / - Onderzoeksgebied: 10.013 m²

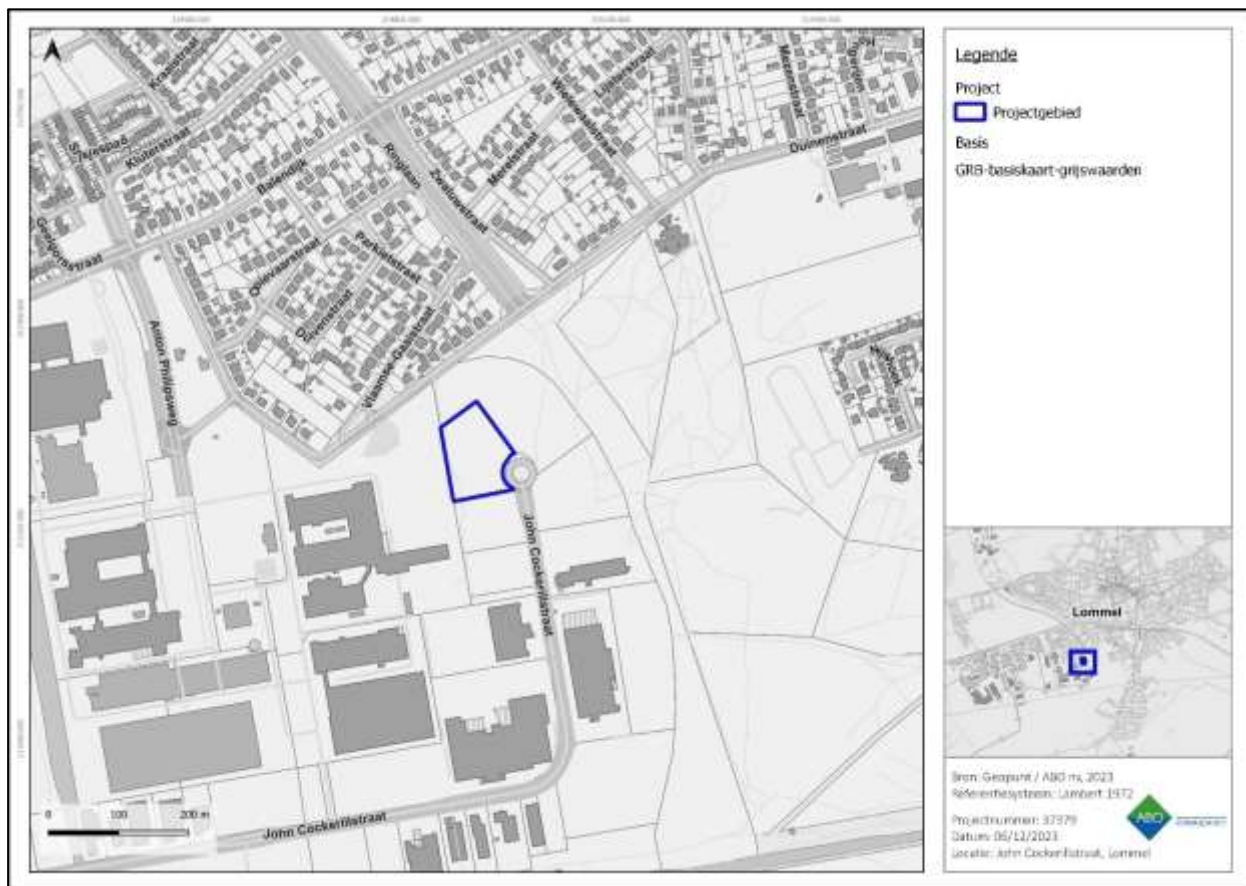
1.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK EN WETTELIJK KADER

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor **stedenbouwkundige handelingen**. De geplande werkzaamheden aan de directe omgeving van de John Cockerillstraat 131 te Lommel (prov. Limburg) houden de bouw van 2 industriehallen met aanhorende kantoorgebouw van twee etages. Daarbij wordt op het terrein een parkeerzone, laad- en loskade twee wadi's, twee infiltratiebekken en oprit/afrit/rijbaan aangelegd. De geplande werken van ca. 8.672 m² worden beschouwd als een ingreep in de bodem.

Het projectgebied valt buiten een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Verder bevindt het zich buiten een definitief of tijdelijk beschermde archeologische site en buiten een vastgestelde archeologische zone. De geplande werken hebben betrekking op een zone **gedeeltelijk** gelegen in **woongebieden**. Doordat de **oppervlakte** van de percelen waarop deze werken van toepassing zijn de **3.000 m²** overschrijdt en de **geplande werken** meer dan **1.000 m²** zullen inhouden, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

1.3 AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied komt overeen met perceel 72020C1417/00V006 (Lommel, afdeling 1 AFD/LOMMEL/, sectie C) dat gelegen is in de directe nabijheid van John Cockerillstraat 131 en een braakliggend terrein binnen het uitbreidingsbied voor KMO 's omvat. Momenteel loopt er een aardeweg doorheen het terrein richting Duinenstraat en staan er op het terrein een aantal bomen (Figuur 1). In totaal beslaat het projectgebied een oppervlakte van ca. 10.013 m².

Figuur 1: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied

1.4 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota heeft als doel na te gaan welke archeologische resten er te verwachten zijn ter hoogte van het projectgebied en in welke mate deze bedreigd worden door de nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek in deze archeologienota heeft drie objectieven:

- Er wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied;
- Er wordt nagegaan welke bewaring te verwachten is en in welke mate ze bedreigd worden door de geplande bodemingrepen;
- Er wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

De gegevens waarop het onderzoek gebaseerd is, worden gehaald uit de door de initiatiefnemer aangeleverde plannen in combinatie met bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten. Het is steeds de bedoeling om het archeologisch verwachtingsprofiel te confronteren met de aard van de geplande werken om zo de impact ervan op het bodemarchief te bepalen.

De volgende stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- Een studie van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het projectgebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe worden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- Een studie van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het Projectgebied (hfst. 4). Hierbij worden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

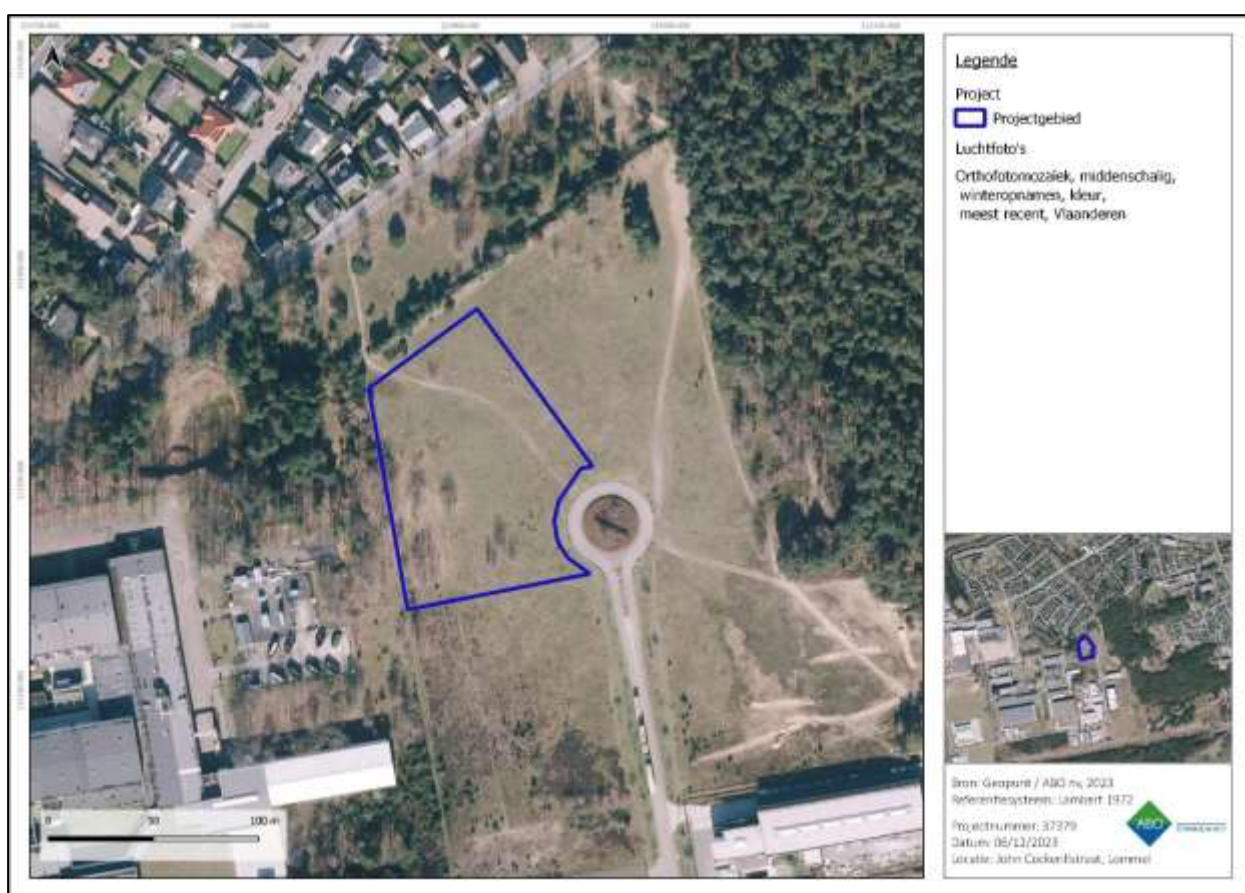
Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt een advies geformuleerd omtrent een eventueel archeologisch vooronderzoek, een vervolgonderzoek, een *in situ* bewaring of een 'geen maatregelen'.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

De plannen van de bestaande toestand en de ontwerpplannen van de nieuwe situatie die zijn aangeleverd door de initiatiefnemer zijn als bijlagen toegevoegd aan deze archeologienota om de leesbaarheid te garanderen.

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt binnen een KMO-uitbreidingszone ten zuidwesten van het centrum van Lommel (prov. Limburg). Het terrein ofwel perceel 1417V6 is een braakliggend terrein waarop een aantal bomen voorkomen en ook grassen en kruiden groeien. Het projectgebied wordt omgeven door andere braakliggende percelen die eveneens aan het rondpunt van de John Cockerillstraat liggen. Ook al wordt het terrein niet officieel in gebruik genomen, worden er toch trailers geparkeerd dichtbij het rondpunt. Over het terrein loopt een aardeweg vanaf het rondpunt John Cockerillstraat richting de Duinenstraat ten noord(westen) van het projectgebied (Figuur 2 t.e.m. Figuur 5).

Figuur 2: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied

Figuur 3: Foto van de huidige situatie van het projectgebied richting het zuiden (Google Maps 2023)

Figuur 4: Foto van de huidige situatie van het projectgebied richting het oosten/noordoosten (Google Maps 2023)

Figuur 5: Foto van de huidige situatie van het projectgebied richting het noorden (Google Maps 2023)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De geplande werken omvatten twee aan elkaar verbonden industriehallen waarvan de grootste 1.840 m² zal innemen en de kleinere 1.660 m². Aan de grootste industriehal komt een kantoorgebouw van ca. 732 m² die twee verdiepen telt. De funderingsvoeten van het gebouwcomplex hebben een dikte van 50cm en de onderkant van deze funderingsvoeten zouden tot 130 cm onder het maaiveld komen te zitten. Het complex is niet voorzien van kelders of liftputten. Aan de westelijke zijde van het gebouwcomplex, tussen industriehal 1 en 2, komt een verharde laad- en loskade voor vrachtwagens van ca. 223 m². Deze verharding van de kade zal op zijn diepste punt tot 1m30 onder het maaiveld reiken. Daarnaast zullen er verharde parkeerruimtes worden voorzien voor auto's, vrachtwagens, bestelwagens en fietsen. Rondom de gebouwen komt een rijbaan die zal functioneren als op- en afrit voor het bedrijf. De totale verharding van het terrein zal 3.303 m² bedragen en zal maximaal tot 30 cm onder het maaiveld komen te zitten. Aan de randen van het projectgebied zullen twee wadi's en twee infiltratiebekkens worden aangelegd. De infiltratiebekkens aan de noordelijke en oostelijke rand van het terrein hebben samen een maximum oppervlakte van ca. 638 m², en kennen een diepte van 1 m-mv. De wadi's die zich situeren in het westen en het zuiden van het projectgebied hebben diepte van 30 cm-mv en vormen samen een oppervlakte van ca. 368 m². De overige, vrije ruimte van het projectbied zal functioneren als groene zone waarbinnen jonge bomen zullen worden aangeplant en gras zal worden ingezaaid. Tijdens de werken zal over het hele terrein bodemcompactie van 30 cm-mv plaatsvinden door opslag van bouwmaterialen en machines (Figuur 6 t.e.m. Figuur 10; Tabel 1). Dit zijn de voorlopige architectenplannen, want het stadsbestuur van Lommel moet deze inplantingsplannen nog goedkeuren worden. De contouren van het projectgebied liggen wel vast.

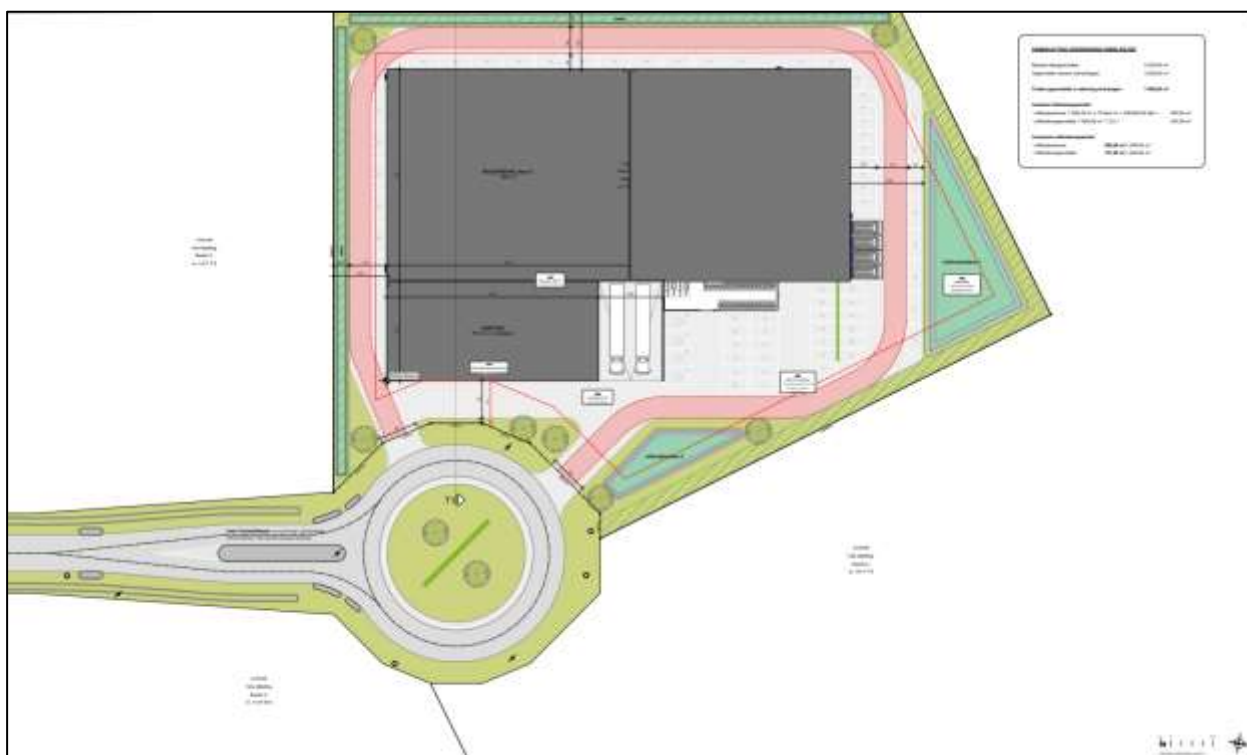
Een rioleringsplan is voorlopig niet beschikbaar. Hoogstwaarschijnlijk zullen de nutsvoorzieningen en leidingen zoveel mogelijk aan de reeds bestaande voorzieningen en leidingen worden aangesloten. Ook voor de overige nutsleidingen kan in principe verwacht worden dat deze zoveel mogelijk worden aangesloten aan de reeds bestaande leidingen. Uitgravingen voor nutsleidingen zullen in een sleuf gebeuren die net iets breder is dan de desbetreffende leiding.

Locatie binnen het projectgebied	Ingrep	Oppervlakte (m ²)	Diepte (cm-mv)	Maximale diepte, inclusief buffer
voornamelijk zuidelijk en centraal	funderingen van gebouwcomplex (twee industriehallen en één kantoorgebouw)	ca. 4.140 m ²	50 cm-mv -> funderingsvoet; 130 cm-mv -> onderkant funderingsvoet	max. 140 cm-mv
centraal	Verharding laad- en loskade	ca. 223 m ²	<130 cm-mv	130 cm-mv
rondom het gebouwencomplex	Andere verhardingen	ca. 3.303 m ²	ca. 30 cm-mv	50 cm-mv (+ 20 cm)
noordelijk en oostelijk	Infiltratiebekkens	max. 638 m ²	ca. 100 cm-mv	120 cm-mv (+ 20 cm)
zuidelijk en westelijk	Wadi's	ca. 368 m ²	ca. 30 cm-mv	ca. 50 cm-mv (+20 cm)

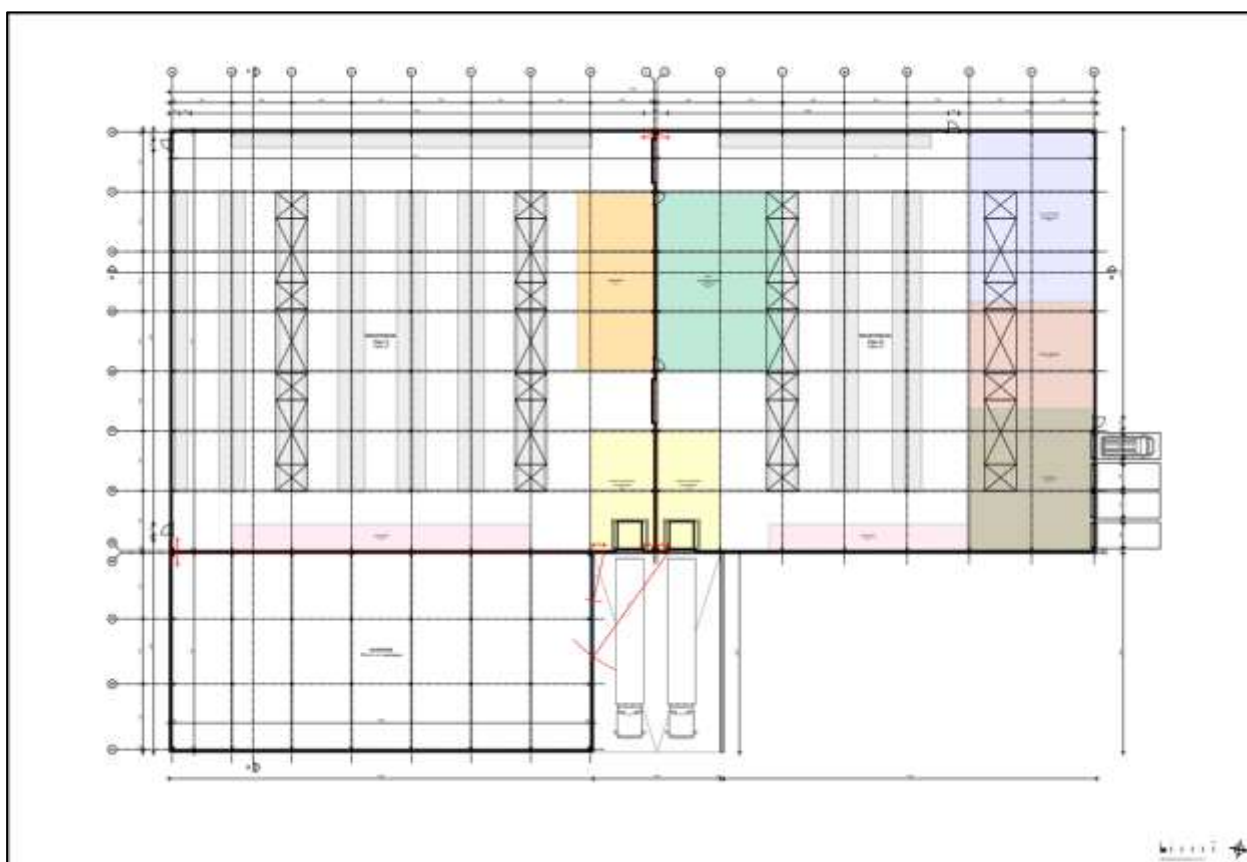
Tabel 1: Overzicht van de geplande bodemingrepen per niveau

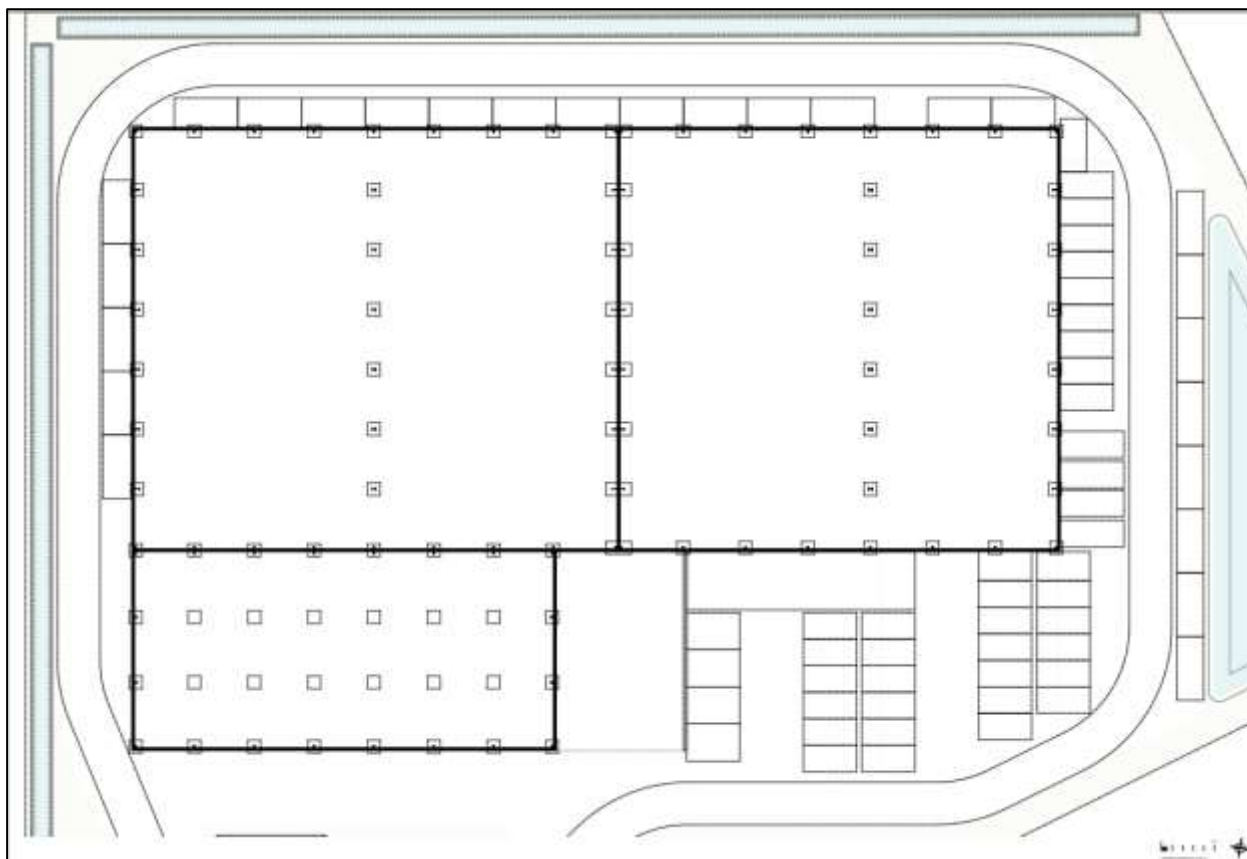
Figuur 6: Overzicht van de geplande bodemingrepen op GRB (grijswaarden)

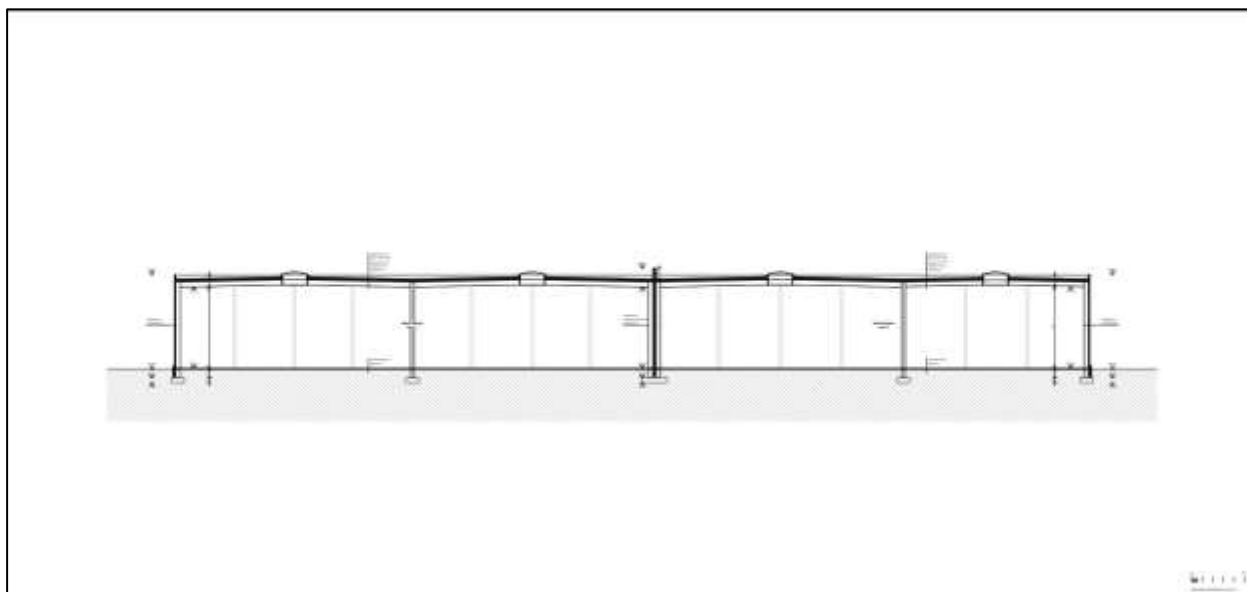
Figuur 7: Inplantingsplan van het projectgebied (Initiatiefnemer 2023)

Figuur 8: Doorsnedeplan van de gelijksvloer met aanduiding van indelingsruimte (initiatiefnemer 2023)

Figuur 9: Doorsnedeplan van de funderingen (initiatiefnemer 2023)

Figuur 10: Dwarsdoorsnedeplan van de industriehallen met diepte aanduidingen (initiatiefnemer 2023)

3 LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

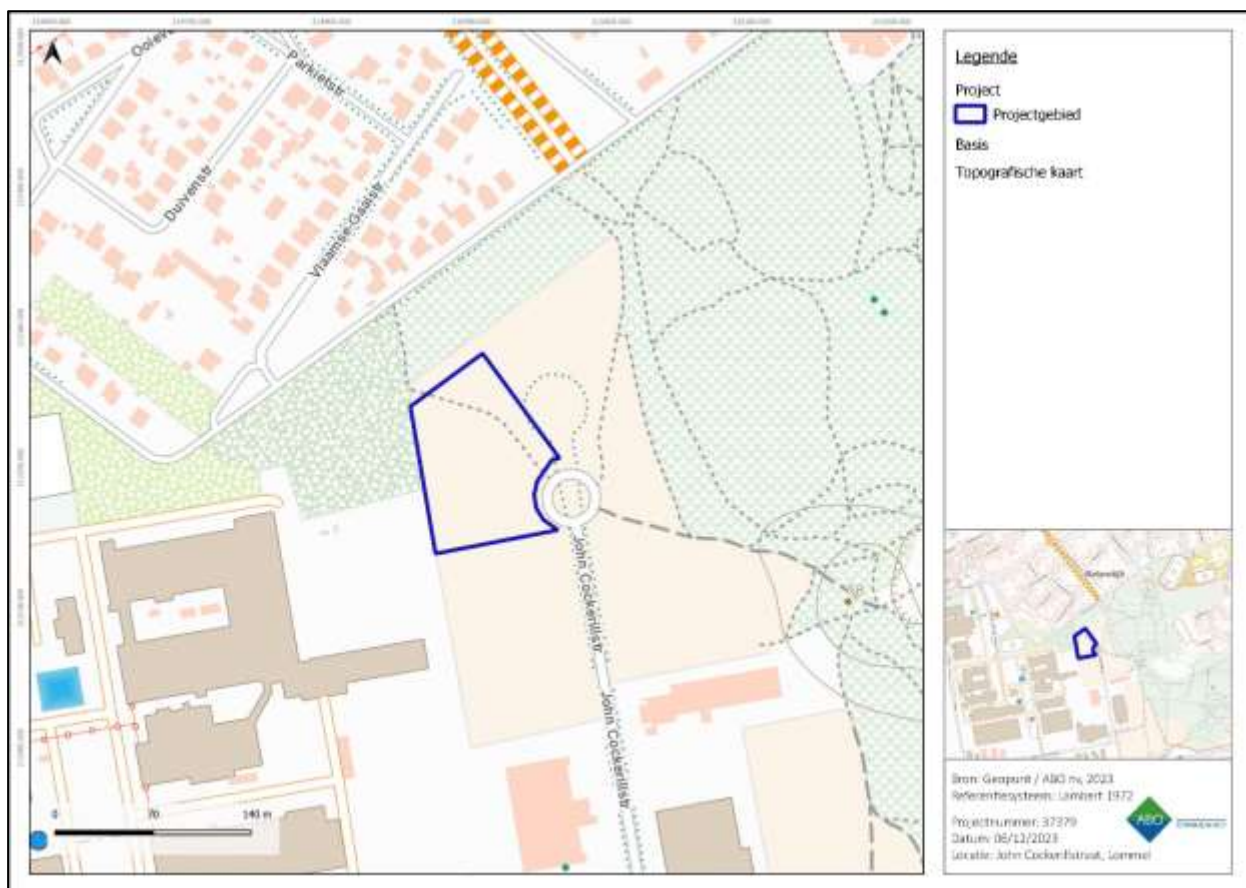
Het projectgebied ligt in de omgeving van het gehucht Kattenbos van Lommel. Het projectgebied situeert zich in de directe nabijheid van een industrieel landschap dat zich uitstrekt op een voormalige heidevlakte. Het terrein bevindt zich op minder dan 2 km ten zuidwesten van het centrum van de stad Lommel (prov. Limburg). Tussen het projectgebied en de stad ligt de gewestweg N71 die van Geel naar de Nederlandse grens bij Hamont loopt. De gemeente Lommel wordt omgeven door de gemeentes Mol (W), Balen (ZW), Hechtel-Eksel (ZO) en Pelt (O) aan de Belgische kant en de gemeente Luyksgestel (N) aan de Nederlandse kant. Op de topografische kaart is het projectgebied ingetekend als braakliggende grond. Verder wordt het onderzoeksgebied omgeven door een industriezone ten zuidwesten, een woonwijk ten noorden en bosgebied ten oosten. In de nabije omgeving van het projectgebied zijn er geen waterlopen en/of beken, maar in de ruimere omgeving bevinden zich een aantal waterlopen zoals: Klagloop (Maasbekken) ten noorden, Einderloop (Maasbekken) ten noordoosten, Eindergatloop (Maasbekken) ten oosten en Molse Nete (Netebekken) ten zuiden (Figuur 11).

Vanuit landschappelijk standpunt ligt het projectgebied in de Kempen van Belgisch-Limburg. De bodem wordt hier gekenmerkt door zandige podzolbodems. Op zo'n 1500 m ten zuiden van onderzoeksgebied situeert zich de vallei van de Molse Nete. Binnen deze vallei zijn meerdere artefactconcentraties aangetroffen, vnl. uit het laat-neolithicum. Een ander landschapselement is het kanaal van Beverlo. Dit kanaal werd in de periode van 1854-1857 uitgegraven tussen het militair kamp van Beverlo in Leopoldsburg en het Kempisch kanaal in Lommel¹.

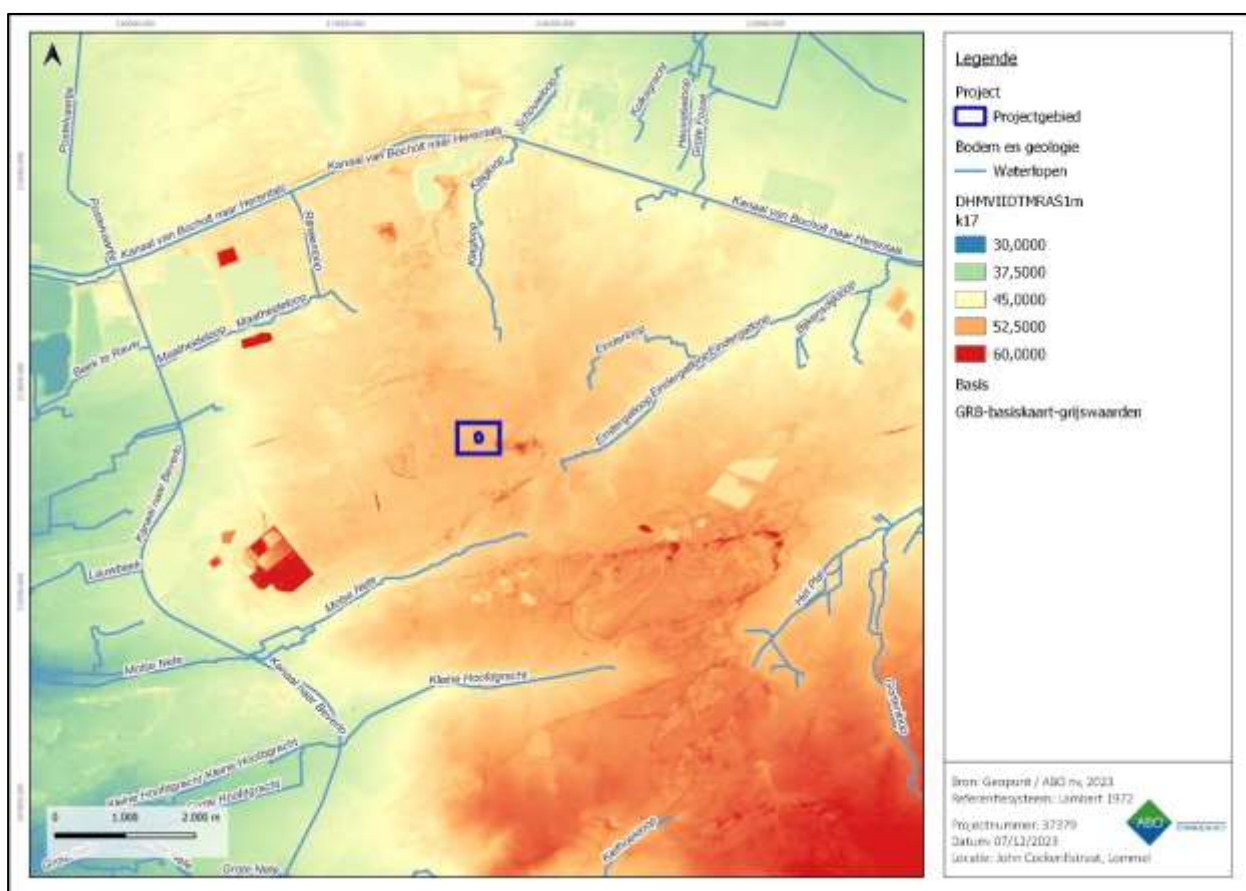
Het Digitaal Hoogtemodel geeft weer dat het projectgebied gelegen is op (licht) glooiend landschap met hoogtes tussen 45 m-TAW en 52 m-TAW. Het terrein is gelegen op de noordwestrand van het Kempisch Plateau. Het Kempisch Plateau kent over een afstand van 20 km een daling van 60 m hoogteligging tussen het zuiden (ca. 100 m-TAW) en het noorden (ca. 40 m-TAW). Het plateau is niet vlak maar vertoont erosie- en accumulatiefenomenen onder de vorm van rivierinsnijdingen en duinophopingen. De westelijke rand van het plateau is behoorlijk versneden door zijrivieren van het Scheldebekken. Het hoogteprofiel NW-ZO geeft een geleidelijke stijging van het terrein richting het zuidoosten aan. De hoogtewaarden van het terrein liggen tussen 50,6 m-TAW en 51,2 m-TAW. De grote piek van het hoogteprofiel NW-ZO van de eerste 20 meter ten noordwesten situeert zich net buiten het projectgebied. Het hoogteprofiel W-O toont een sterke fluctuaties met grootste hoogtewaarden aan de westelijke grens en halverwege oostelijk deel van projectgebied. De hoogtewaarden van het hoogteprofiel W-O schommelen tussen 50,77 m-TAW en 51,46 m-TAW voor het projectgebied (Figuur 12 t.e.m. Figuur 15).

De Skyview toont weinig verder aanvullende informatie tegenover de topografische kaart (Figuur 16).

¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Kanaal van Beverlo [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/307566> (geraadpleegd op 7 december 2023).

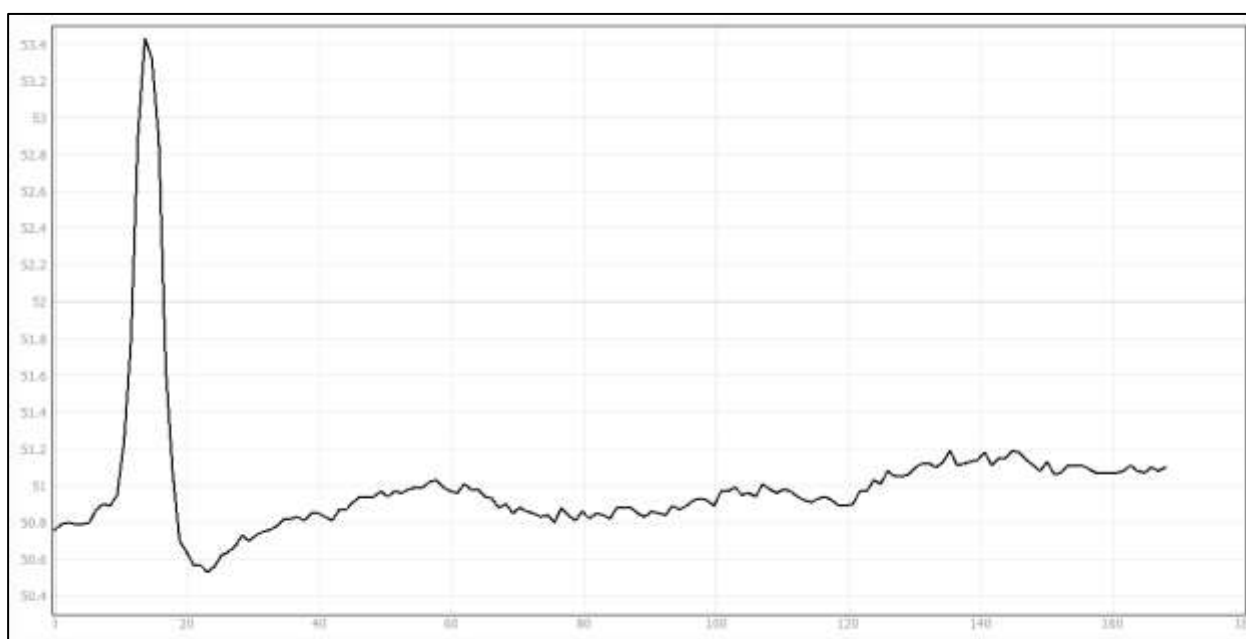
Figuur 11: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied

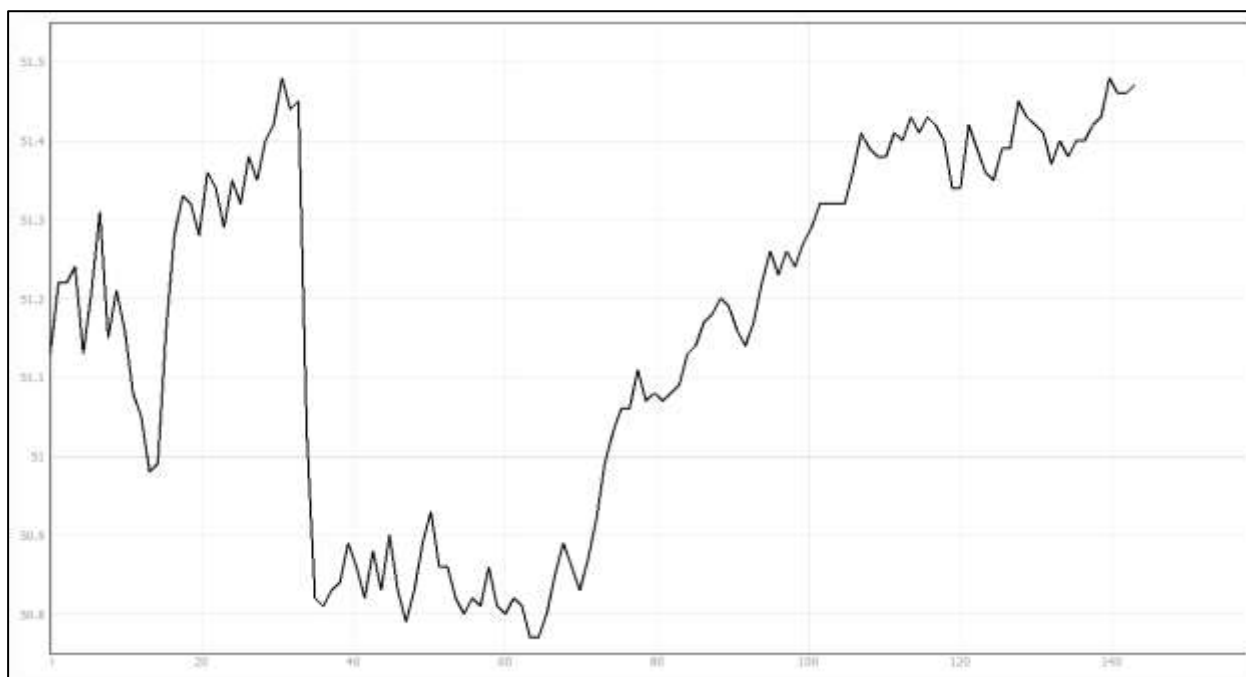
Figuur 12: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, macroniveau

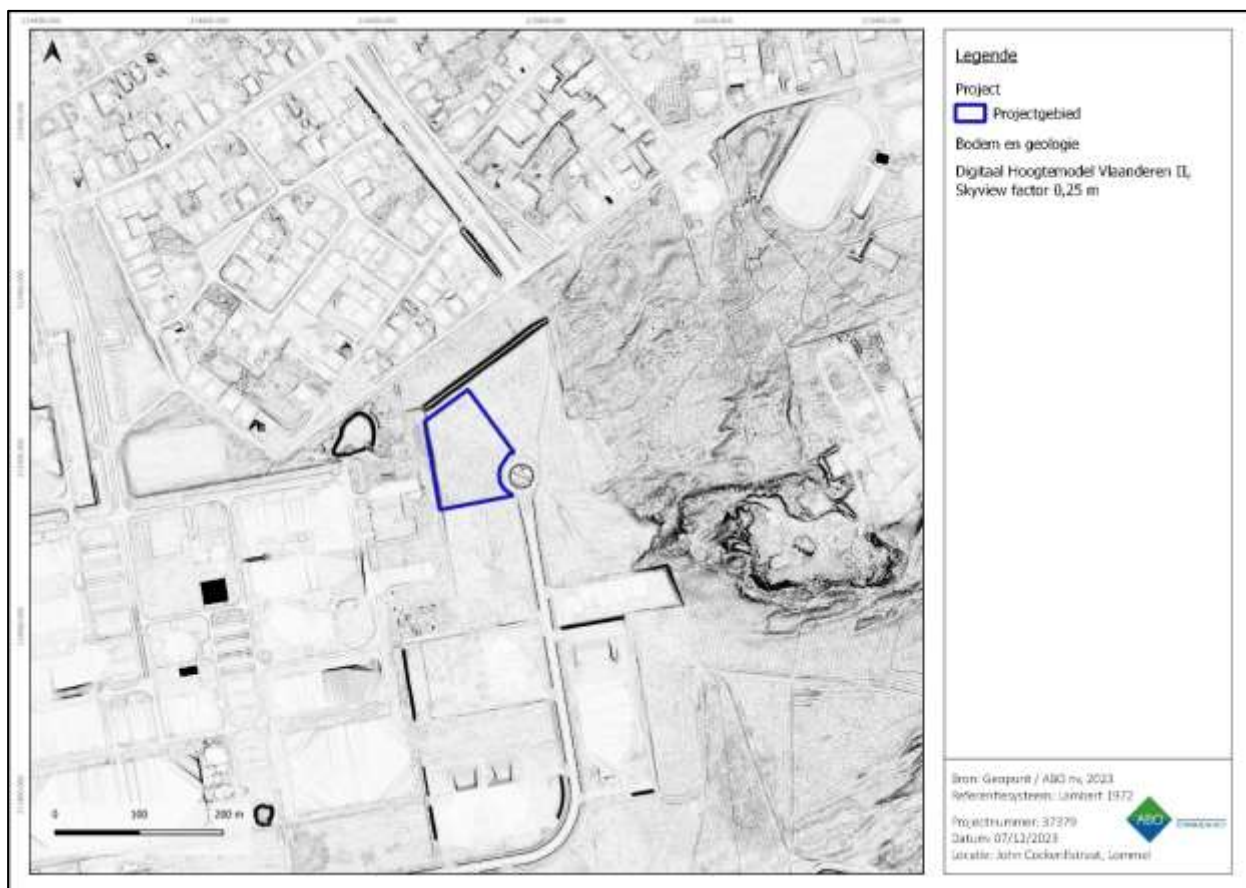
Figuur 13: Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied, microniveau

Figuur 14: Hoogteprofiel NW-ZO van het projectgebied

Figuur 15: Hoogteprofiel W-O van het projectgebied

Figuur 16: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

Volgens de gedigitaliseerde Bodemkaart (1950-1970) komt de kartering **landduin (bodemtype X)** voor ter hoogte van het projectgebied (Figuur 17). *“De duinen van de Kempen zijn een typisch gemengd landtype, bestaande uit landduinen, al of niet gefixeerd, en uitgewaaide depressies. De duinen zijn opgebouwd uit los, humusarm, middelmatig zand op wisselende diepte, rustend op een volledige min of meer onthoofde Podzol. De duinen vormen belangrijke complexen overwegend beplant met naaldhout, een gedeelte werd gebruikt als villaground, terwijl de rest braak ligt.”*²

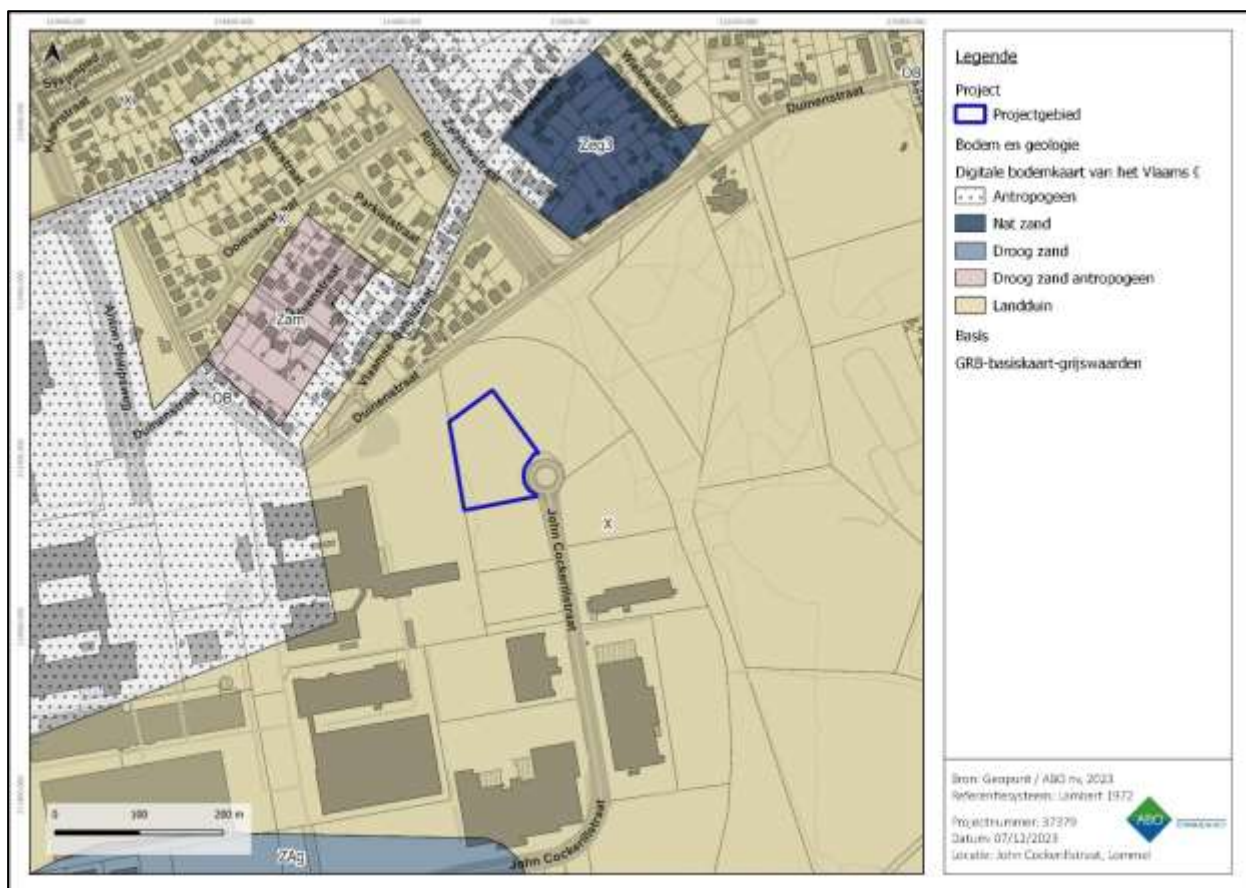
Volgens de Quartairgeologische kaart (schaal 1:200 000) bestaat het projectgebied uit **type 32b**. Bij type 32b komen zandige eolische afzettingen voor uit het holocene en eventueel ook tardiglaciaal (laatweichseliaan). Onder deze eolische afzettingen situeren eolische afzettingen uit het weichseliaan en/of het saaliaan (midden-Pleistoceen). Onderaan de eolische afzettingen kunnen ook nog quartaire hellingsafzettingen te zitten. De oudste quartaire afzettingen bestaan uit fluviatiele afzettingen van het Baveliaan (post-Jaromillo - vroeg-Pleistoceen), afkomstig van de Rijn (Figuur 18 - Figuur 19).

Het projectgebied ligt op de tertiaire afzettingen van het **Lid van Maatheide**, een onderdeel van de **Formatie van Mol**. Sedimenten van het lid zijn bestaan uit wit grof kwartszand die erg goed gesorteerd zijn. Vaak vertoont de top van deze sedimenten (volgens de ‘tertiaire top isohypsen’-kaart ergens tussen de 40 m-TAW en 45 m-TAW) een zwartbruine van kleur, wat het gevolg is humusinfiltratie (Figuur 20).

Volgens de potentiële bodemerosiekaart zijn geen gegevens beschikbaar ter hoogte van het onderzoeksgebied en direct omliggende terreinen. De potentiële bodemerosie in de ruimere omgeving van het projectgebied geeft echter wel aan dat de streek een **‘verwaarloosbaar’** en **‘niet van toepassing’** hedendaags erosiepotentieel heeft. De zeer lage impact van erosie bevordert de bewaring van de bodemopbouw en bijgevolg ook van eventueel aanwezige archeologische resten (Figuur 21).

Het grootste deel van het projectgebied is volgens de Bodembedekkingskaart ingevuld als ‘overige afdekkingen’ en de westelijke rand als ‘gras en struiken’ met sporadisch ‘bomen’. Dit beeld correspondeert niet geheel met de recente luchtfoto en terreinfoto’s. Op de foto’s (zie: 2.1) blijkt over het gehele terrein gras (en inheemse planten) te groeien, en zijn er meerdere bomen aanwezig op het terrein. Hetzelfde geldt voor de andere percelen die aansluiten op het rondpunt. Voor de rest is deze kaart weinig aanvullend en bevestigt hierbij de GRB (Figuur 22).

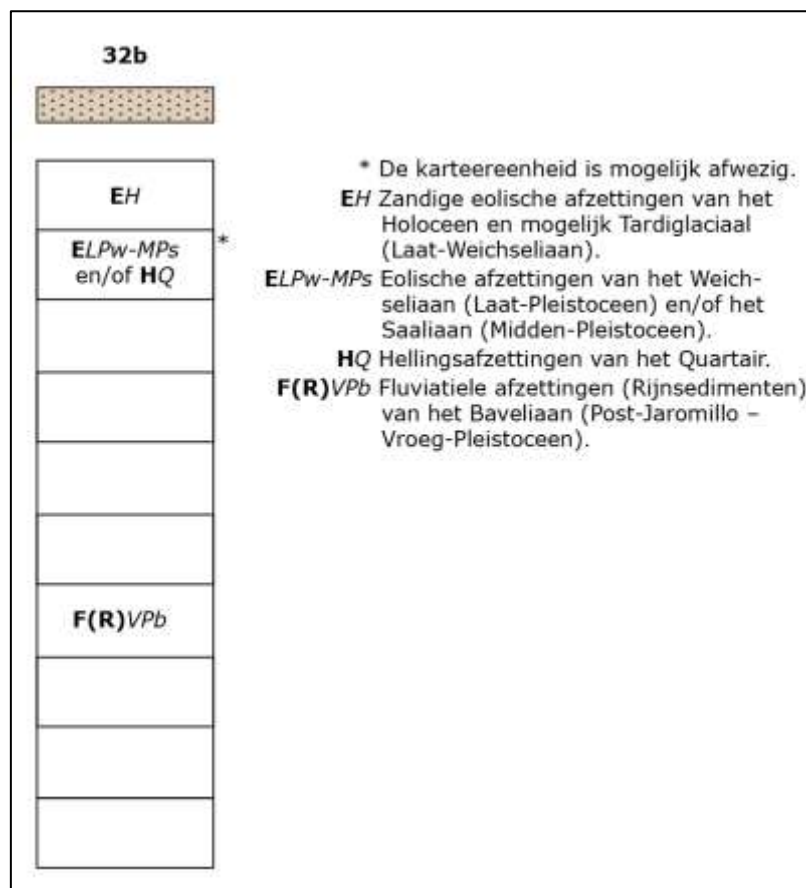
² Baeyens L., 1968.

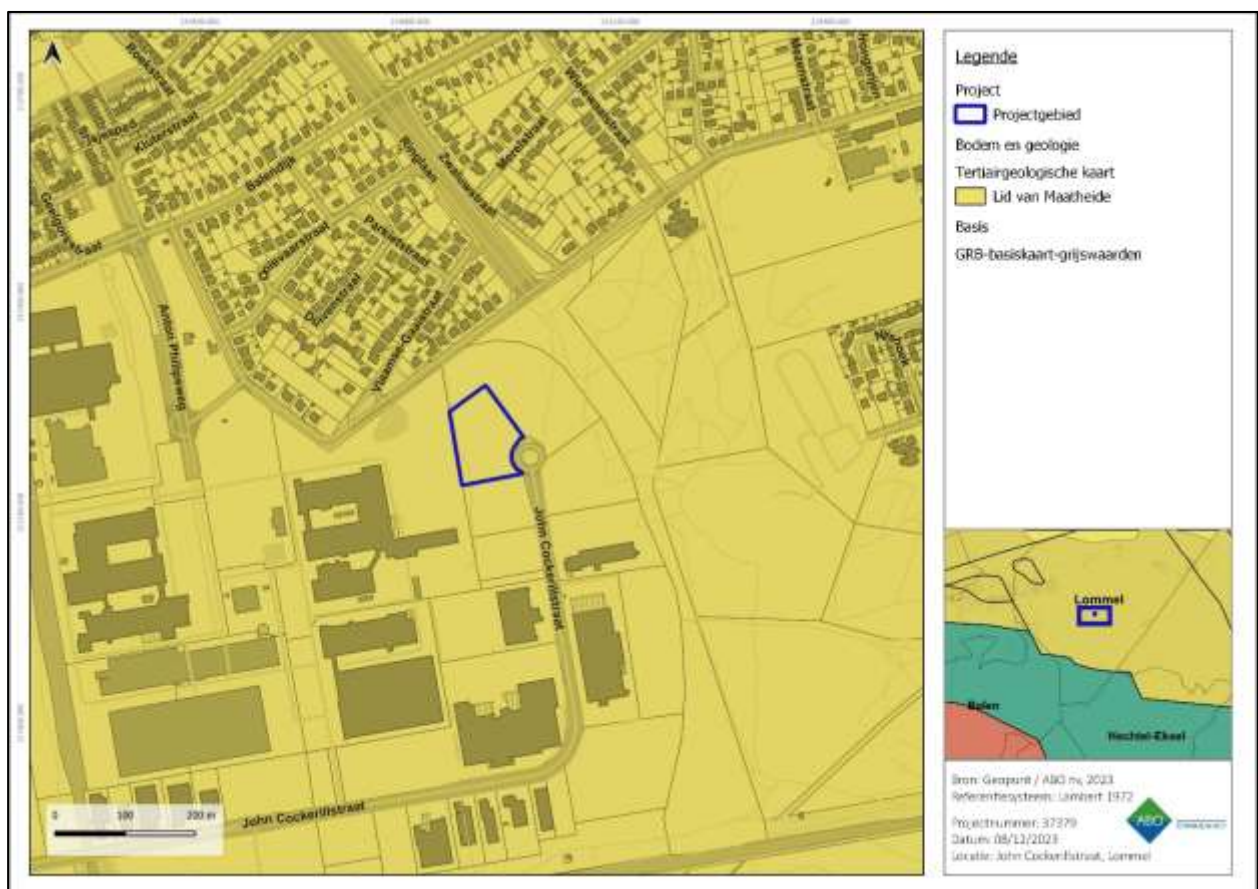
Figuur 17: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied

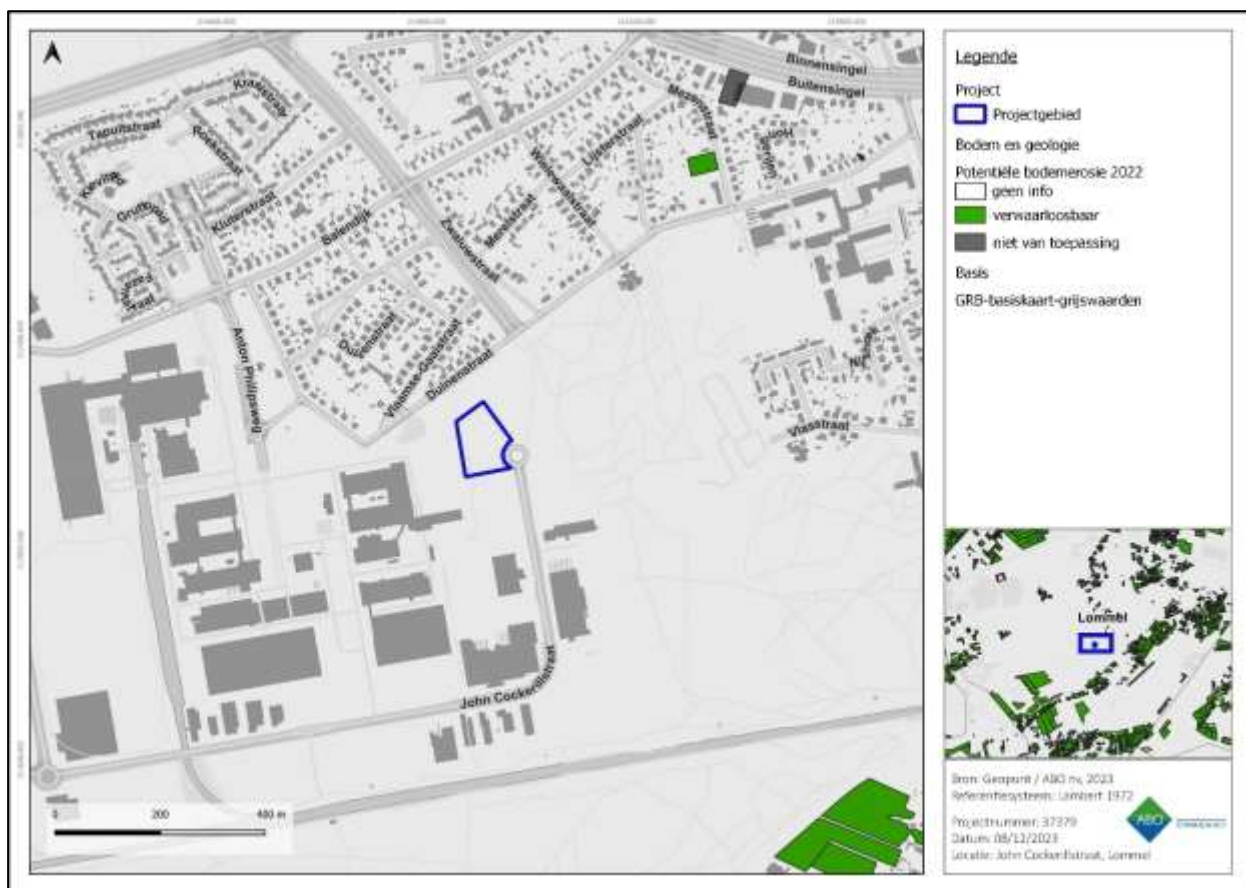
Figuur 18: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het projectgebied

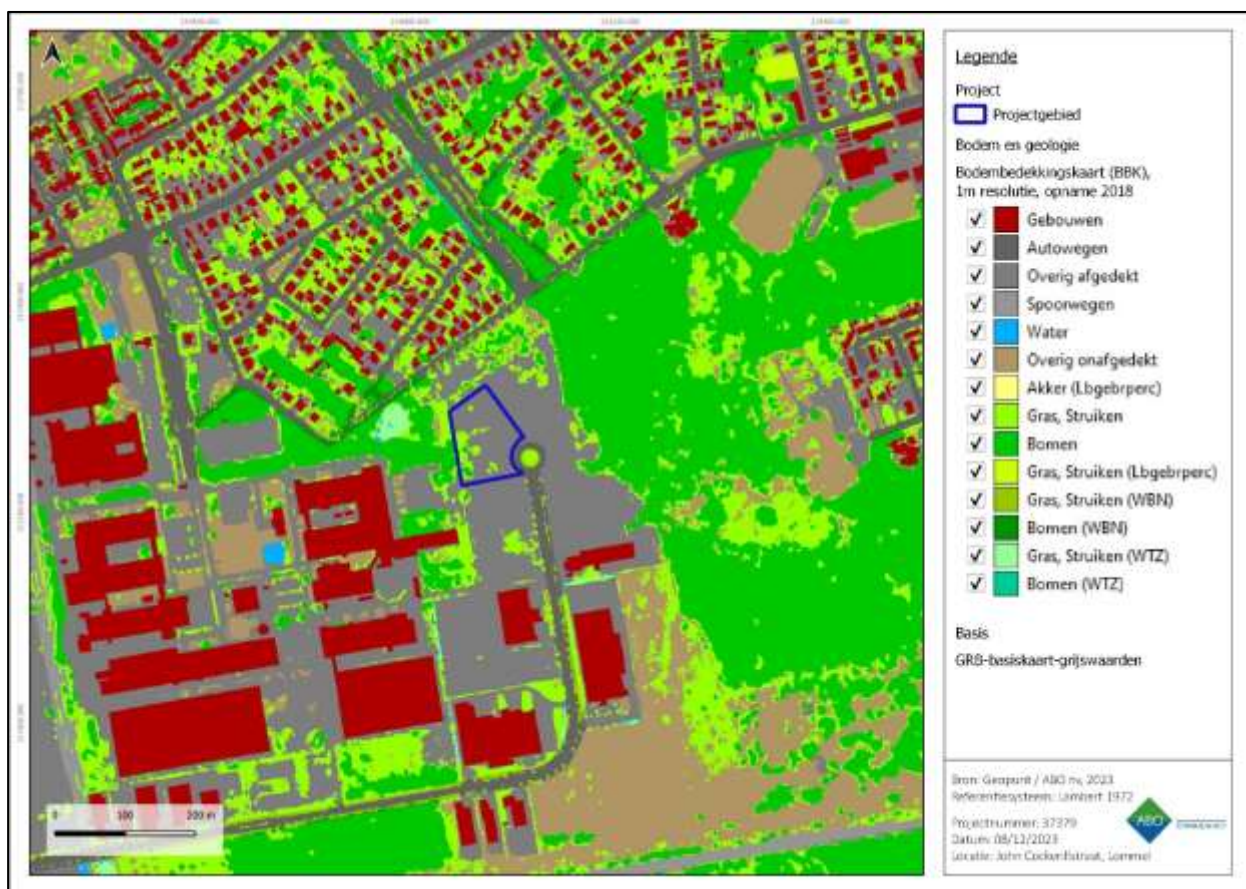
Figuur 19: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 32b), (Geopunt 2023)

Figuur 20: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 21: Potentiële bodemerrosie per perceel met aanduiding van het projectgebied

Figuur 22: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied

4 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 HISTORISCHE ACHTERGROND

De oudste vermelding van de stad dateert uit het einde van de 10de eeuw. De vermelding komt uit een oorkonde waarin de graaf Ansfried zijn domeinen in Lommel “villam suam de Loemele” schenkt aan de kapittelkerk van Hilverenbeek. Het toponiem Loemele bestaat uit ‘le’ verwijst naar bos op hoge zandgrond, en Loem (=lum) betekent ven en/of moeras. Letterlijk vertaald betekent de naam: een hoger gelegen loof- of kreupelbos bij een moeras of ven.³

Deze zandrijke streek was al in de prehistorie bewoond. Aanwijzingen hiervoor zijn aangetroffen sporen van kampementen die tot 10.000 v. Chr. terug dateren. De overstap van een jagers-verzamelaars-samenleving naar een agrarische samenleving die ergens rond 4.000 tot 2.200 v.Chr. gebeurde, is duidelijk zichtbaar in het archeologisch materiaal. Tot op heden zijn er geen bronstijdsites in de gemeente Lommel aangetroffen. Uit de vroege middeleeuwen (Merovingische en Karolingische periode) zijn er wel woonkernen gevonden, meer bepaald in de gehuchten Lutlommel en Kattenbos. Ook op het Einde (Lommel) zijn er ook nederzettingssporen aangetroffen, maar deze dateren uit de volle/late middeleeuwen. Tijdens de middeleeuwen hebben zich stuifzandformaties gevormd in en rondom Lommel (de oudere landduinen zijn ontstaan tijdens de laatste ijstijd). Dit kwam door stijgende ontbossing vanaf het begin van de 11de eeuw en afgraving van de heide tijdens de late middeleeuwen. Het bossenbestand werd zeer schaars in de omgeving en dit zou aanhouden tot de 19de eeuw. Het landschap zou tot de 19de eeuw voornamelijk bestaan uit “woeste” grond van heide en moeras. Het heidelandschap werd geleidelijk afgebouwd vanaf 1840 door de aanleg van irrigatiegreppels. In dezelfde periode zijn ook meerdere zandwinningsputten aangelegd; na de ontginning werden er vijvers van gemaakt.⁴

De gemeente Lommel is één van de grootste gemeenten in België. Het grondgebied is gelegen op de noordwestrand van de Kempens laagplateau, waar de 50 meter hoogtelijn (Kattenbos-Eltenbos) de natuurlijke grens vormt van de Maas(-Dommel) en Schelde-(Nete)bekken. Binnen het grondgebied zijn meerdere waterlopen zoals de Elzenloop, de Eindergat, Heuvelse Loop, enz.

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 BESCHERMDE EN VASTGESTELDE ERFGOEDWAARDEN

Volgens de Inventaris Bouwkundig Erfgoed bevinden er zich geen erfgoedwaarden op het projectgebied (Figuur 23). In de directe omgeving zijn enkele elementen van waardevol bouwkundig erfgoed aanwezig zoals de opgesomde vijf aanduidingsobjecten, die onderaan beschreven worden. De opgesomde aanduidingsobjecten liggen het ‘dichtst’ bij het projectgebied in vergelijking met alle anderen binnen de straal (buffer) van 2.000 m.

Molse Nete (ID 307803): “Zowel de vallei van de Molse Nete als brede stroken ten noorden en zuiden ervan zijn in de perimeter opgenomen. Het sitecomplex Lommel Molse Nete bevindt zich op de noordelijke valleiwand van de Molse Nete. De artefactconcentraties lijken grotendeels dicht bij de depressie gelegen maar de uitbreiding naar het noorden, zeker in de vorm van kleine geïsoleerde concentraties, is nog onvoldoende bestudeerd. De vallei zelf bevat veen dat minstens tot het laat-neolithicum teruggaat. De zuidelijke valleiwand heeft nog maar zeer weinig artefacten opgeleverd in vergelijking met de noordelijke valleiwand. In verband met jagers-verzamelaars bewoningskeuze blijven het echter belangrijke vragen of er

³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Lommel [online], <https://id.erfgoed.net/themas/13307> (geraadpleegd op 11 december 2023).

⁴ Pelsmaekers S., 2020

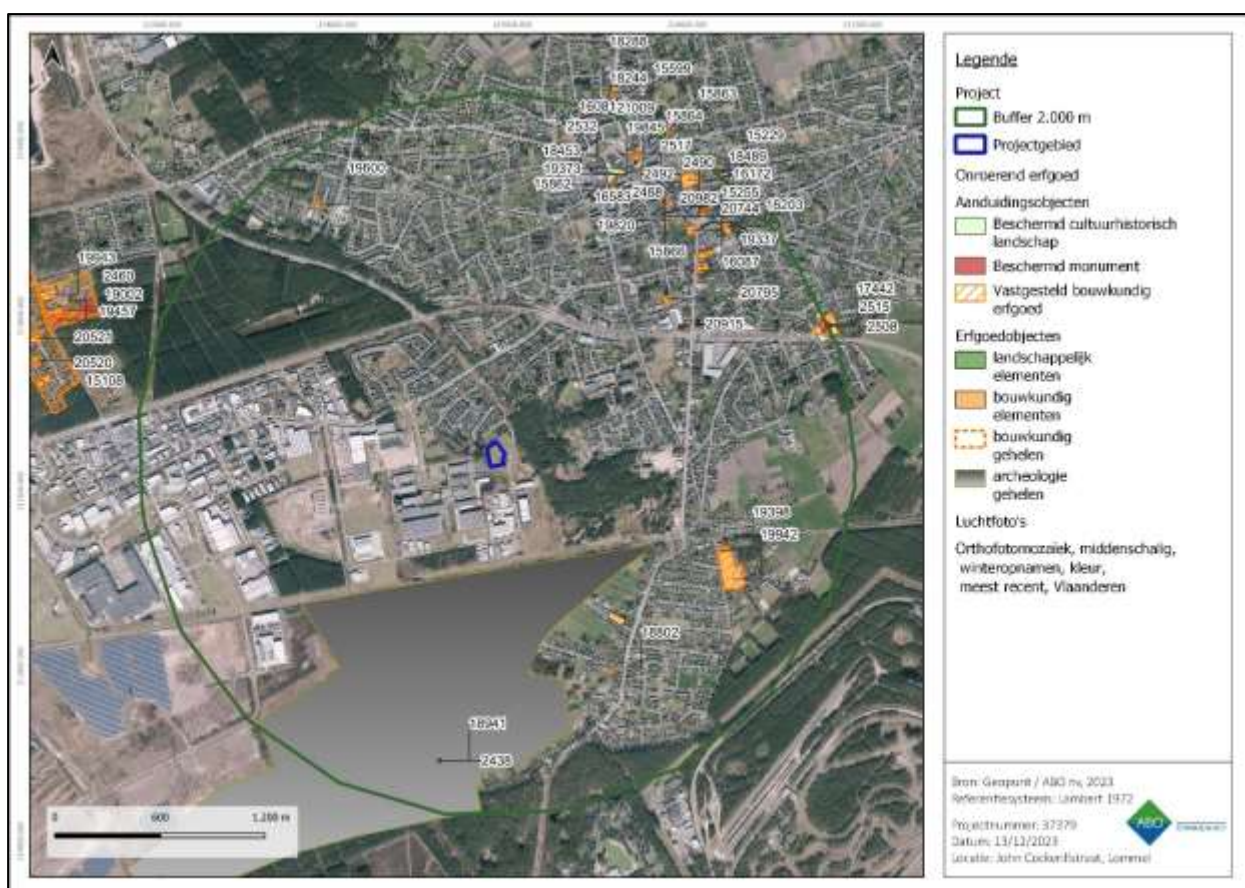
inderdaad geen of zeer weinig bewoning was of bewaard is, en waarom dit zo is. Op de hoger en droger gelegen duinruggen ten noorden van de vochtige depressie van de Molse Nete bevindt zich een zeer uitgestrekt en rijk sitecomplex uit de steentijd. Dit sitecomplex omvat wellicht resten van steentijdsites vanaf het finaal-paleolithicum tot en met het neolithicum. Meestal is er een podzolbodem aanwezig met hierin (laat-)mesolithische en eventueel finaal-paleolithische artefactconcentraties, maar op verschillende locaties werden bovendien finaal-paleolithische (Federmesser) artefacten in een paleobodem (Usselobodem) aangetroffen. Er werden tevens enkele neolithische scherven in een laat-mesolithische context aangetroffen.”⁵

Decanale kerk Sint-Pietersbanden (ID 2492): een neogotische kerkgebouw is ontworpen door de architecten H. Martens en V. Lenertz en is gebouwd in 1902. De kerk bevat een homogene neogotische stoffering en dito glasramen. De glasramen zijn ontworpen en gemaakt door G. Ladon.

Marktplein met raadhuis (ID 2532): Het marktplein van Lommel is omzoomd door lindebomen en met een vrijstaand raadhuis. Het raadhuis werd later het politiebureau. Zowel het raadhuis en het marktplein vallen onder de categorie beschermd cultuurhistorisch landschap.

Parochiekerk Heilig Sacrament (ID 19398): een georiënteerde zaalkerk, gebouwd in 1938-39 naar ontwerp van architect Huybrechts.

Schoolgebouw (ID 19942): Een internaat middelbaar onderwijs van de paters van het Heilig Sacrament, opgetrokken in 1938-39.

Figuur 23: Visuele weergave van de Inventaris Onroerend Erfgoed rondom het projectgebied. (IOE, 2023).

De meest relevante erfgoedelementen worden opgenomen in Tabel 2.

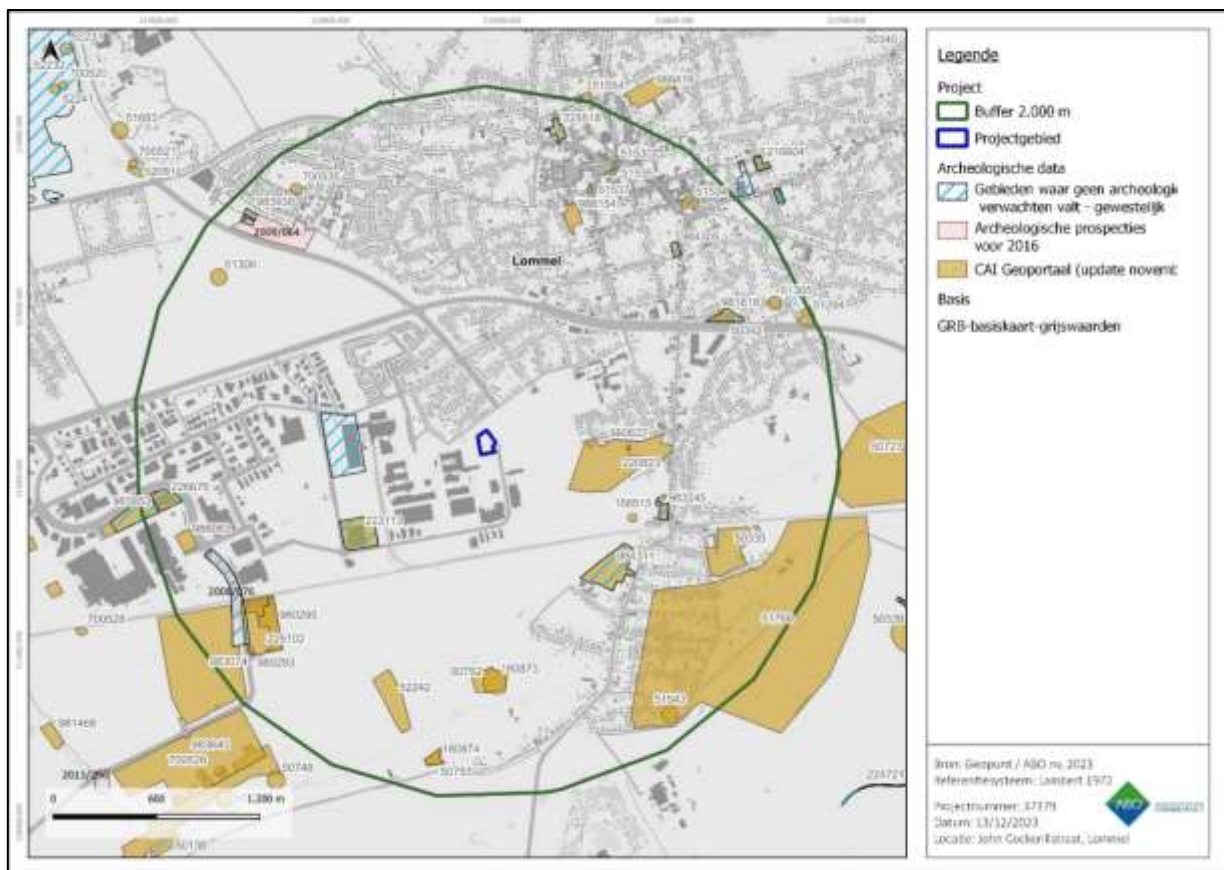
⁵ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Molse Nete [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/307803> (geraadpleegd op 13 december 2023).

ID	Adres	Naam	Bescherming
2438	Zandstraat zonder nummer (Lommel)	Windmolen Leyssensmolen	Beschermd monument
2492	Kerkplein 1 (Lommel)	Decanale kerk Sint-Pietersbanden	Beschermd monument
2532	Dorp zonder nummer (Lommel)	Marktplaats	Beschermd cultuurhistorisch landschap
19398	Oude Diestersebaan 3 (Lommel)	Parochiekerk Heilig Sacrament	Vastgesteld bouwkundig erfgoed
19942	Oude Diestersebaan 5 (Lommel)	Schoolgebouw	Vastgesteld bouwkundig erfgoed
20915	Hoogstraat zonder nummer (Lommel)	Watertoren	Vastgesteld bouwkundig erfgoed
307803	Lommel (Lommel)	Molse Nete	Archeologisch geheel

Tabel 2: Tabel met de locatie van het onroerend erfgoed gelegen op of direct langs het projectgebied. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed, 2023)

4.2.2 ARCHEOLOGISCHE DATA

In de nabije omgeving van het projectgebied zijn er verschillende meldingen uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) bekend van archeologische sporen en/of vondsten die een licht kunnen werpen op menselijke occupatie in het verleden (Figuur 24; Tabel 3). Het gaat hier voornamelijk om resten uit het **mesolithicum**. In mindere mate zijn er ook meldingen van archeologisch erfgoed uit de late middeleeuwen, de nieuwe tijd en de nieuwste tijd.

Figuur 24: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in dichte omgeving. (CAI, 2023).

De gekende archeologische resten in de omgeving van het projectgebied lijken te bevestigen dat de regio doorlopend menselijke aanwezigheid heeft gekend vanaf de steentijden tot nu. Op basis van deze informatie bestaat de kans om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied.

Aan de Vlasstraat zijn er tijdens archeologisch onderzoek 2.068 lithische artefacten aangetroffen (ID **980622**). De meeste komen van een kleine vondstcluster, in de aanwezigheid van een oppervlaktehaard. Andere vondstclusters zijn niet aangetroffen. In de haard zijn in mindere mate ook botmateriaal en hazelnootdoppen gevonden. Het vondstmateriaal van de site kent een goede vertegenwoordiging van het vroeg-mesolithicum. De artefacten waren vooral microlieten (en hun productieafval) en twee microklingen (midden-mesolithicum).⁶

Bij een archeologisch veldkartering op de zandrug tussen de parking van het NMBS-station van Lommel en het voetbalveld (ID **1518515**) werden eveneens steentijdvondsten gedaan. De zandrug is (deels) afgegraven/geërodeerd en vertoont een goed bewaard podzolprofiel. Het vondstmateriaal bestaat uit debitagemateriaal van silex en verbrande aderkwarts, die samen een concentratie vormen van enkele vierkante meters. Het materiaal lijkt afkomstig te zijn uit de E- en B-horizonten van de podzol. Op dit moment is de zuidelijke wand van de zandrug nog steeds onderhevig aan erosie (wind en water).⁷

Tijdens de booronderzoeken (uit de landschappelijke boringen en de waarderende archeologische boringen) zijn er in totaal zeven mesolithische artefacten aan het licht gekomen, waarvan één microkling, vier chips waarvan één in Wommersomkwartsiet, een afslagfragment en een brokstuk (ID **220823**). De vondsten werden aangetroffen in een duingebied met minstens twee afgedekte bodems. Daarbij zijn er aanwijzingen gevonden van mogelijk bewaarde Usselobodem.⁸

Bij de proefsleuven aan de Stationsstraat werden vooral 'sporen' van recente en/of natuurlijke aard aangetroffen (ID **983245**). Slechts twee archeologisch sporen werd er geregistreerd. Bij het bekijken van de vulling en vondsten van de twee sporen bleken deze ook veeleer recent te zijn.⁹

Tijdens een proefsleuvenonderzoek is er aan de Kattenbosstraat een opvallende greppelsysteem gevonden (ID **984311**). Het greppelsysteem kan gelinkt worden aan de heideontginningen die de 18de en 19de eeuw plaatsvonden in en rondom Lommel. Hierbij werden arme heidegronden omgezet naar bruikbare graslanden en akkers. De greppelsystemen stonden in verbinding met een grotere waterloop, waarmee de arme heide gronden bevoeid werden en waardoor vloeiwiden ontstonden. Tenslotte werd er tijdens het onderzoek een geïsoleerde paalkuil aangetroffen met onduidelijke datering.¹⁰

Aan het Hezerpad zijn er bij proefsleuvenonderzoek perceelgrachten of -greppels gevonden die dateren uit de nieuwe tijd (ID **988154**). De smalle grachten dateren uit de periode van de ontginning, waarbij de grachten dezelfde oriëntatie hebben als de perceelsindeling op de kaart van Degault (1786). De weinige rode scherven aardewerk gevonden in de sleuven zijn afkomstig van de bemesting van het land.¹¹

⁶ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Vlasstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980622> (geraadpleegd op 13 december 2023).

⁷ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: NMBS-station [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/1518515> (geraadpleegd op 15 december 2023).

⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Lommel Vlasstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220823> (geraadpleegd op 15 december 2023).

⁹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Stationsstraat 250-264 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983245> (geraadpleegd op 13 december 2023).

¹⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Kattenbos [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/984311> (geraadpleegd op 13 december 2023).

¹¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Hezerpad [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/988154> (geraadpleegd op 13 december 2023).

CAI	Locatie	Datering	Omschrijving
158515	Stationstraat (Lommel)	steentijd	Veldkartering: lithisch materiaal (vondstenconcentratie)
220823	Lommel Vlasstraat	mesolithicum	Bij het booronderzoek werden zeven mesolithische artefacten gevonden
223113	Marie Curiestraat (Lommel)	onbepaald	Archeologisch vooronderzoek -> booronderzoek: enkel recente verstoringen aangetroffen ¹²
980622	Vlasstraat (Lommel)	midden-mesolithicum, vroeg-mesolithicum	Steentijdopgraving: Lithische vondstenconcentratie
983245	Stationsstraat 250-264 (Lommel)	nieuwste tijd	Grondsporen: kuilen en vaatwerk
984311	Kattenbos (Lommel)	18 ^{de} eeuw, 19 ^{de} eeuw	Proefsleuvenonderzoek: greppelsysteem en paalkuil
988154	Hezerpad (Lommel)	nieuwe tijd, nieuwste tijd	Proefsleuvenonderzoek: perceelsindeling: grachten en/of perceelsgrenzen, aardewerk

Tabel 3: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied (Centrale Archeologische Inventaris 2023).

In de directe en nabije omgeving van het projectgebied werden er sinds de wetswijziging van 2016 reeds acht archeologienota's (AN), vier nota's (N) en één eindverslagen (EV) gepubliceerd (Figuur 25; Tabel 4).

In vijf van de acht archeologienota's wordt er geadviseerd om verder archeologisch onderzoek uit te voeren, bij de drie overige wordt geen verder onderzoek geadviseerd. Zoals de archeologienota van Balendijk te Lommel geschreven door ARON bvba in 2023. de voornaamste redenen hiervoor zijn een ongunstige bodem (grootste deel van projectgebied is gekarteerd als OB) en landschappelijke verstoring in de vorm van een fabrieksgebouw (Philipssite) dat ergens rond jaren '60 is gebouwd.

Van juli tot augustus 2018 was er een opgravingscampagne door het archeologische bedrijf BAAC Vlaanderen aan de **Vlasstraat** te Lommel (**ID 946**). De site situeert zich op zo'n 530 m ten zuidoosten van het projectgebied. Bij de opgravingen zijn er 2.068 lithische artefacten ingezameld (CAI-ID 980622). Het merendeel kwam van kleine vondstcluster (ca. 10 t.e.m. 19 m²) met daarin een oppervlaktehaard. De site zit op lage gelegen dekzandrug waarin een podzolbodem zich heeft ontwikkeld. Naast de lithische artefacten werd ook beperkte hoeveelheid bot en hazelnootdoppen aangetroffen in de haard. Het meeste van lithisch materiaal waren microliet(fragment) en afvalproductie dateren uit het vroeg-mesolithicum. Tenslotte werden er twee microklingen met afgestompte boord gevonden afkomstig uit het midden-mesolithicum. Voorafgaande de opgraving werd een 3-ledig vooronderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de archeologienota (ID 5884): landschappelijk -, verkennend archeologisch -, waarderend archeologisch booronderzoek en proefsleuvenonderzoek (**ID 7488**). Tijdens de landschappelijke boringen werd er op talrijke plaatsen van het onderzoeksgebied een intacte podzolbodem aangetroffen. Bij het verkennend boren werden archeologische indicatoren aangetroffen in de stalen, waarvan één, een chip uit Wommersomkwartsiet (grondstof typisch voor het mesolithicum), is geregistreerd. Deze vondst en de andere indicatoren zijn duidelijke aanwijzingen voor afgedekte, gave, mesolithische vindplaatsen. Een

¹² INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Marie Curiestraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/223113> (geraadpleegd op 15 december 2023).

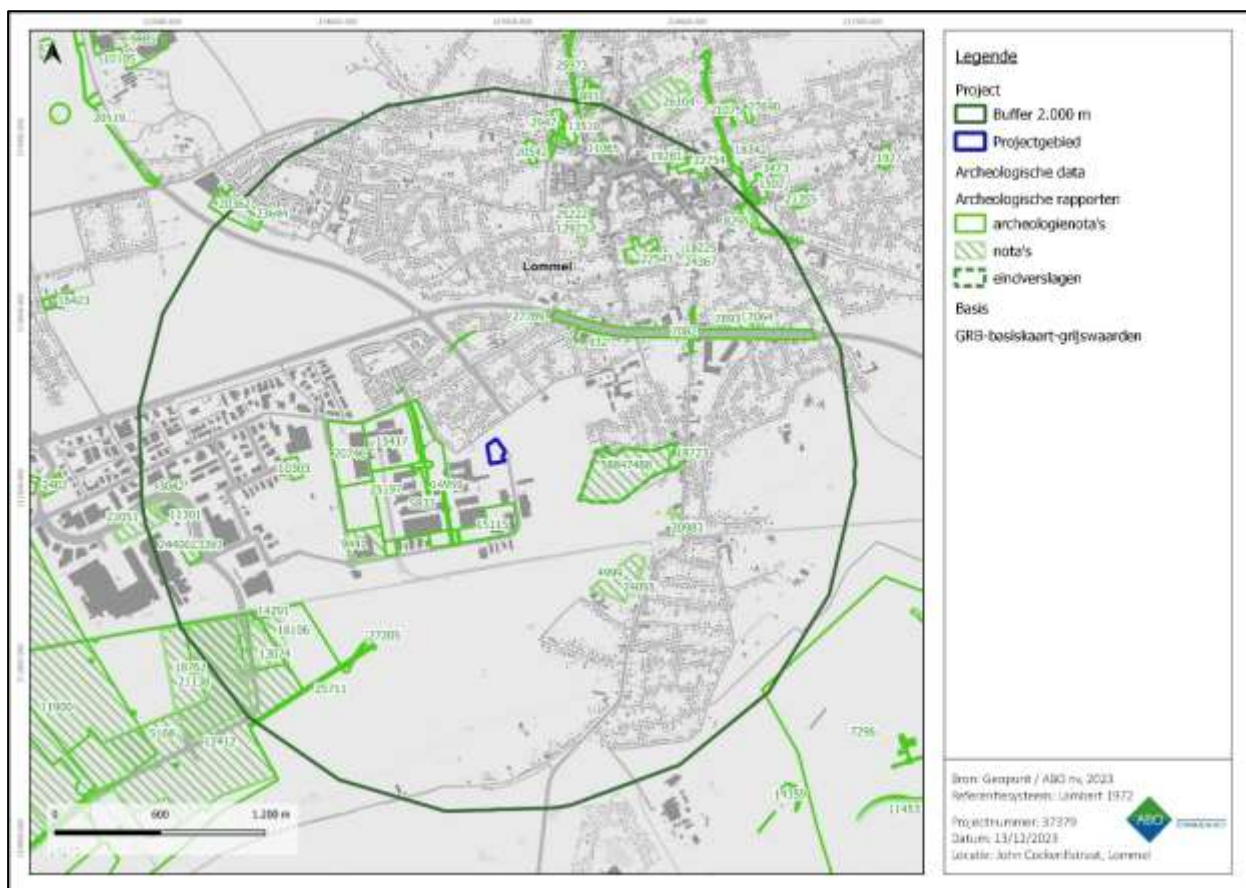
ander belangrijk gegeven is het voorkomen Usselo-bodem (gekenmerkt door een grijze uitlogingshorizont en een humeuze aanrijkslaag) binnen onderzoeksgebied.

Het daaropvolgend waarderende booronderzoek was ook positief, met niet minder dan 5 artefacten ter hoogte van goed bewaarde podzol. Uit resultaten van het proefsleuvenonderzoek is geen noodzaak voor verder onderzoek naar sporensites, maar steentijdopgraving werd wel geadviseerd.

Aan de Kattenbosstraat te Lommel werden in 2022 door J. Verrijckt bvba archeologisch vooronderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de archeologienota (ID 4999) waarvan akte is genomen. De site ligt ca. 952 m ten zuiden-zuidoosten van projectgebied. Bij het archeologisch vooronderzoek (ID 24055) zijn er landschappelijke boringen uitgevoerd waaruit bleek dat over het gehele terrein een dikke antropogene A-horizont of plaggenbodem voorkomt. In het zuidelijk deel van terrein is de oorspronkelijke podzolbodem weg en komt enkel een AC-profiel voor. In het noordelijke deel is de podzolbodem wel nog een matig tot goed bewaard. Daarom werd in het noordelijke deel een verkennend booronderzoek voorgeschreven. Van de 136 boringen bleken 20 boringen een E-horizont te bevatten en 35 boringen enkel een B-horizont (zonder E-horizont). Bij het zeven zijn er geen lithische artefacten of ecofacten aangetroffen. Enkel een fragmentje verbrand bot en een randfragmentje van een kleipijp. Tenslotte is er proefsleuvenonderzoek uitgevoerd over het hele onderzoeksgebied. Het onderzoek leverde geen goed bewaarde, waardevolle archeologische site op. Een opvallende greppelstelsel was wel zichtbaar in de sleuven. Het greppelstelsel kan in verband gebracht worden met de 18de en 19de -eeuwse heideontginningen die in en rondom Lommel plaatsvonden (CAI-ID 984311). De greppelstelsels waren verbonden met een grote waterloop waarmee de arme heide gronden bevoeid werden. Hierdoor werden de ingesloten terreinen vruchtbaarder en bruikbaar om als grasland en/of akker te dienen. Bij deze praktijk is de oorspronkelijke podzolbodem op bepaalde plaatsen verstoord. De verdere toenemende landbouwactiviteiten tijdens de 19de en 20ste eeuw binnen het onderzoeksgebied hebben gezorgd voor een verdere aftopping de bodemopbouw.

In 2019 werd er archeologische vooronderzoek (ID 11534) uitgevoerd aan het kruispunt met de Marie Curiestraat en de John Cockerillstraat door bedrijf ARCHEBO bvba. Dit onderzoeksgebied bevindt zich slecht 275 m ten westen van het huidige projectgebied. Bij het landschappelijke booronderzoek is er op de meeste plaatsen een bewaarde podzolbodem aangetroffen en in de noordoostelijke hoek van het onderzoeksgebied een podzolbodem afdekt door duinzand. Behalve enkele houtskoolspikkels in wat waarschijnlijk de Usselobodem (ten zuiden van terrein) is, zijn er geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen, afgezien van bijmengingen in de bouwvoor, verstoorde en/of opgebrachte grond. Vervolgens werd er na het landschappelijk ook verkennende boringen uitgevoerd over het hele onderzoeksgebied. Bij het uitzeven van de verzamelde stalen werden er geen eco- en steentijdartefacten geregistreerd. Bij het proefsleuvenonderzoek zijn geen archeologisch vondstmateriaal en geen archeologisch interessante sporen (enkel sporen van recente vergravingen/verstoringen) aangetroffen.

Er kan uit deze data geconcludeerd worden dat er binnen het projectgebied een verhoogde kans is op nog aanwezige losse vondsten en/of vondstenconcentratie(s) daterend uit het mesolithicum, voornamelijk uit het vroeg- en midden-mesolithicum.

Figuur 25: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris in dichte omgeving. (CAI, 2023).

ID	Naam	Type	Bedrijf	Conclusie
5884	Vooronderzoek Lommel Lommel Vlasstraat	AN	BAAC Vlaanderen bvba	Uitgesteld vooronderzoek
7488	Vooronderzoek Lommel Lommel Vlasstraat	N	BAAC Vlaanderen bvba	Opgraving
946	Opgraving Lommel Lommel Vlasstraat	EV	BAAC Vlaanderen bvba	Geen
4999	Vooronderzoek Lommel Lommel Kattenbos	AN	Acke & Bracke bvba	Uitgesteld vooronderzoek
24055	Vooronderzoek Lommel Lommel Kattenbos	N	J. Verrijckt bvba	Geen
9441	Vooronderzoek Lommel Polydak	AN	ARCHEBO bvba	Uitgesteld vooronderzoek
11534	Vooronderzoek Lommel Polydak	N	ARCHEBO bvba	Geen
15115	Vooronderzoek Lommel Lommel, John Cockerillstraat 87	AN	ARON bvba	Uitgesteld vooronderzoek
18986	Vooronderzoek Lommel Stationsstraat 250-264	AN	J. Verrijckt bvba	Uitgesteld vooronderzoek
20983	Vooronderzoek Lommel Stationsstraat 250-264	N	J. Verrijckt bvba	Geen
20746	Vooronderzoek Lommel Balendijk	AN	ARON bvba	Geen
25197	Vooronderzoek Lommel Balendijk, Philipssite	AN	ARON bvba	Geen
27789	Vooronderzoek Lommel Westwijk	AN	Erfgoed Lommel vzw	Geen

Tabel 4: Overzicht van de publicaties in de omgeving van het projectgebied (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2023).

4.3 CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

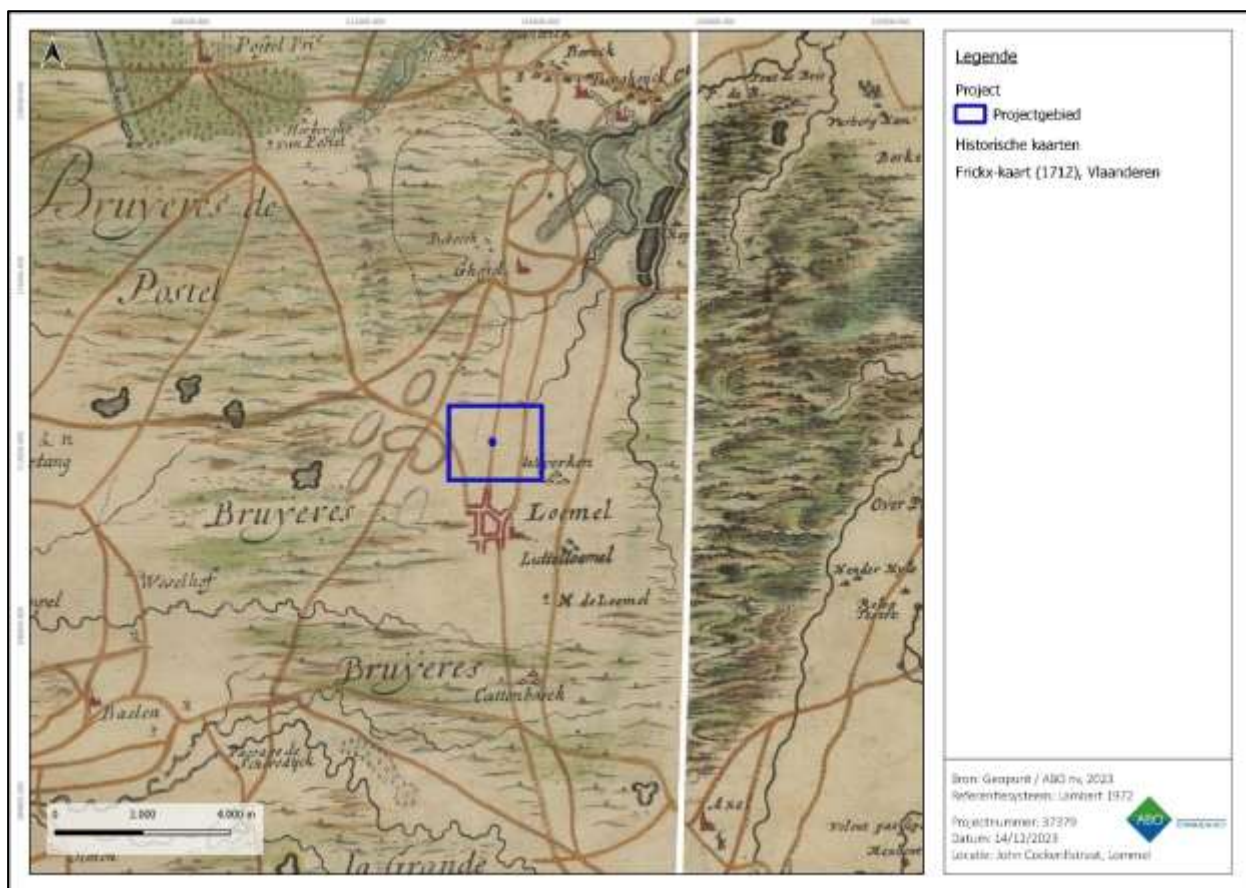
Een belangrijke bron van informatie is historisch kaartmateriaal. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Eventueel eerder aanwezige middeleeuwse structuren zijn mogelijk reeds verdwenen en zijn dus niet meer opgenomen in recentere bronnen.

De oudste raadpleegbare betrouwbare cartografische bron is de **Frickx-kaart (1712)**. Op deze kaart worden de toponiemen Loemel (Lommel), Luttelloemel (Lutlommel), Weijerken (Wijerken) en Cattenbosch (Kattenbos). Het projectgebied ligt op de kaart ten noordwesten van het gehuchte Wijerken (Lommel) en ten noorden de stad Lommel. In werkelijkheid situeert het zich echter ten noordoosten van het gehuchte Kattenbos en te zuidwesten van de stad Lommel. Het onderzoeksgebied staat te ver naar het noorden ingetekend, omwille van dit gebrek aan detail is de Frickx-kaart verder weinig relevant (Figuur 26).

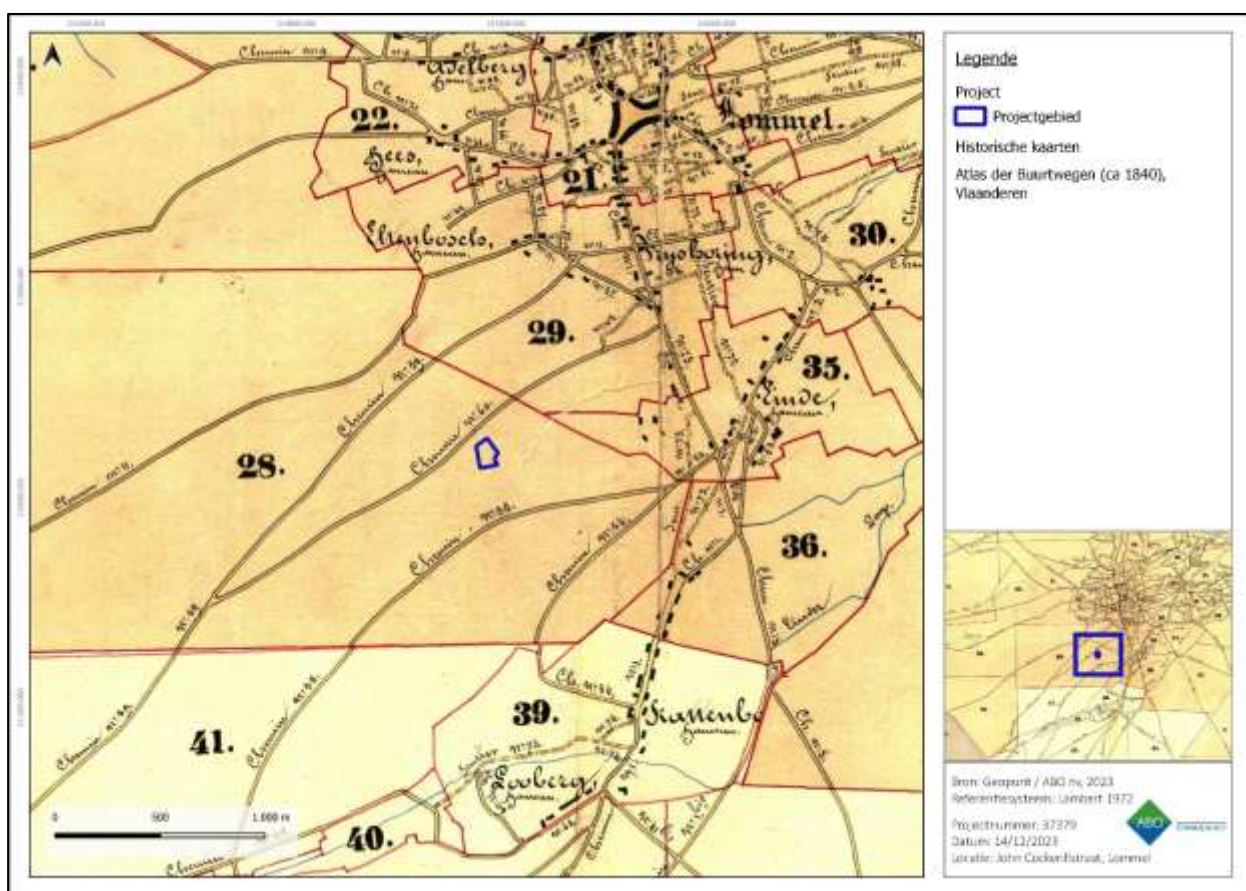
Op het moment dat de Ferrariskaart werd opgemaakt (1771), maakte Lommel deel uit van de Verenigde Provincies, waardoor deze gemeente niet is afgebeeld. Daarom is de **Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)** de volgende cartografische bron. Het projectgebied wordt ingetekend ten westen van het gehuchte Einde, tussen twee straten in (Figuur 27).

De topografische kaart van **Vandermaelen (1846-1854)** toont weinig verschillen met Atlas der Buurtwegen. Wel een duidelijk verschil met de vorige kaart is de aanduiding van landschappelijke elementen zoals landduinen, depressies, heidegronden, etc. (Figuur 28).

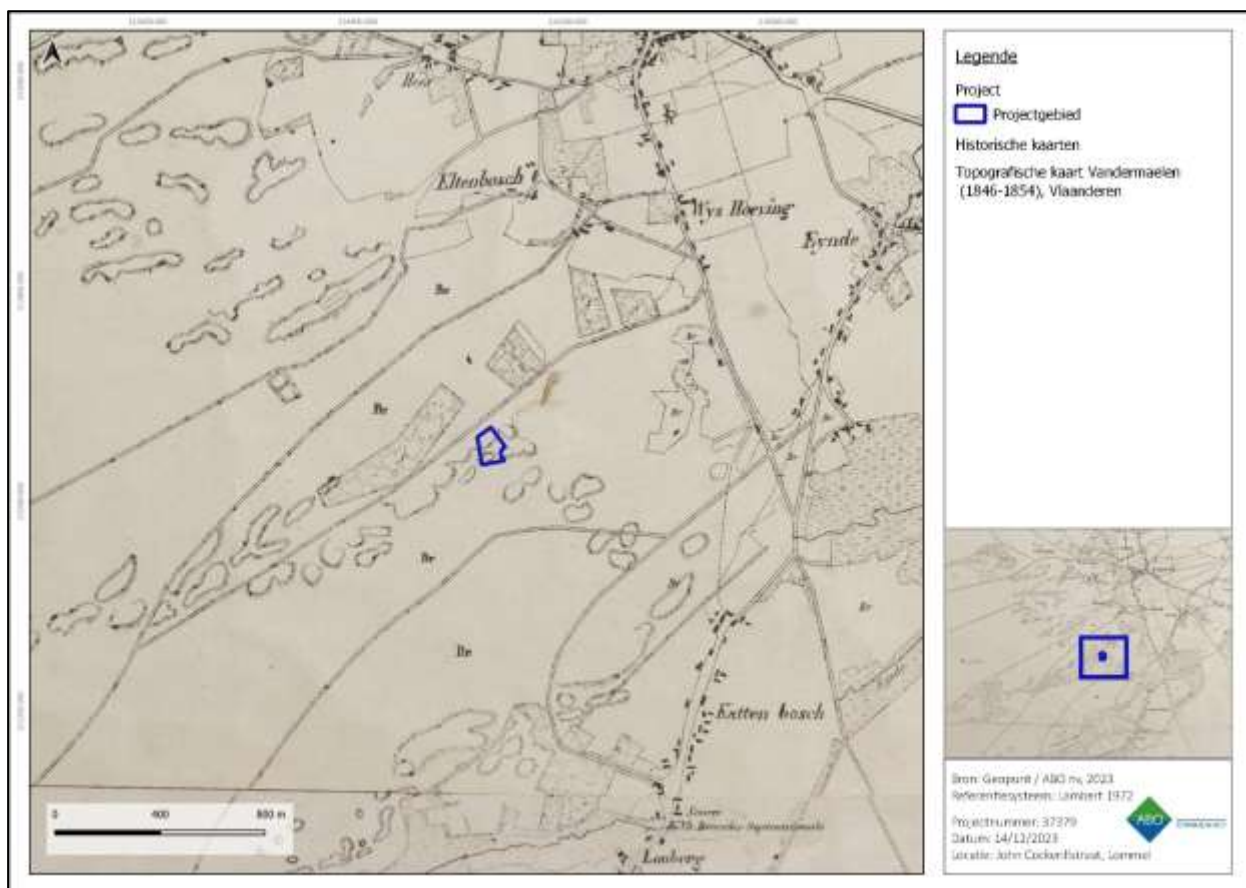
De **topografische kaart van 1873** toont een duidelijke uitbreiding het Kattenbos met allerlei nieuwe straten. Voor het eerst is het station van Lommel en spoorlijn nabij het Kattenbos. Het station werd pas geopend in 1879. In en rond het projectgebied is nog altijd geen sprake van bebouwing en/of bewerking van land. Deze kaart is nog meer gedetailleerd dan de kaart van Vandermaelen op vlak van landindeling en/of landgebruik (Figuur 29).

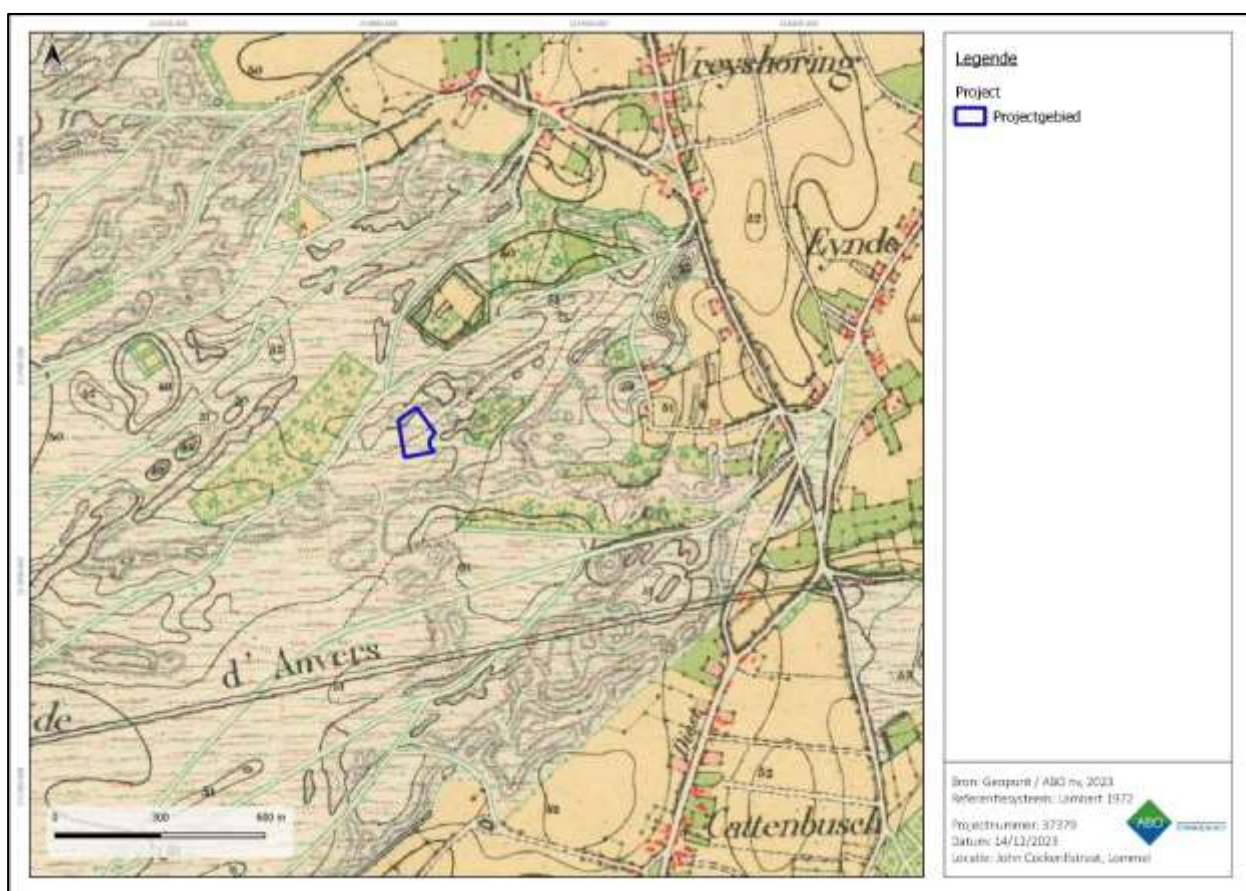
Figuur 26: Fricx-kaart met aanduiding van het projectgebied

Figuur 27: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied

Figuur 28: Vandermaelen-kaart met aanduiding van het projectgebied

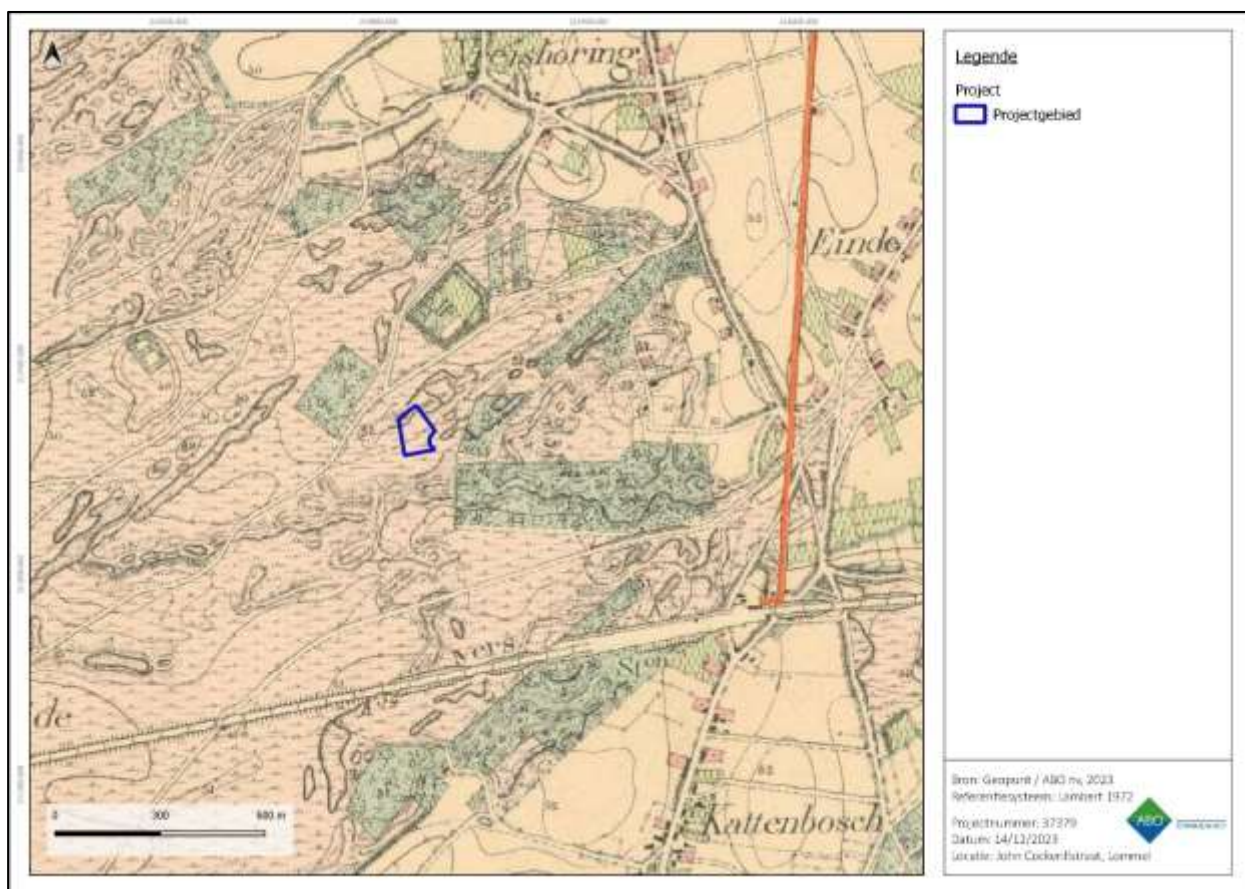
Figuur 29: Topografische kaart van 1873 met aanduiding van het projectgebied (digitale artheu.maps.arcgis.com, 2023)

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

De **Topografische kaart van 1904** toont weinig wijzigen met de vorige topografische kaart van 1873. Op meer dan 1 km ten oosten projectgebied is de N476 zichtbaar. Deze gewestweg verbindt Leopoldsburg met Lommel (Figuur 30).

Een grote landschapsverandering gedurende de daaropvolgende decennia komt tot uiting op de **orthofotomozaïek uit 1971**. Hieruit kan duidelijk beeld van het projectgebied en zijn directe omgeving afgeleid worden op vlak van landgebruik en landindeling. Het projectgebied blijkt op dat moment te functioneren als akkerland met te westen ervan het fabrieksgebouw Philipssite en de boszone ten oosten ervan. Ten noorden van het projectgebied situeert zich het gehucht Balendijk dat ergens tussen 1904 en 1971 is ontstaan (waarschijnlijk gelijktijdig met de Philipssite, ca. 1960). De stad Lommel is duidelijk sterk gegroeid in de periode tussen 1904 en 1971. Ten zuiden van het fabrieksgebouw Philipssite liggen de percelen braak en groeien struiken en jonge bomen (Figuur 31).

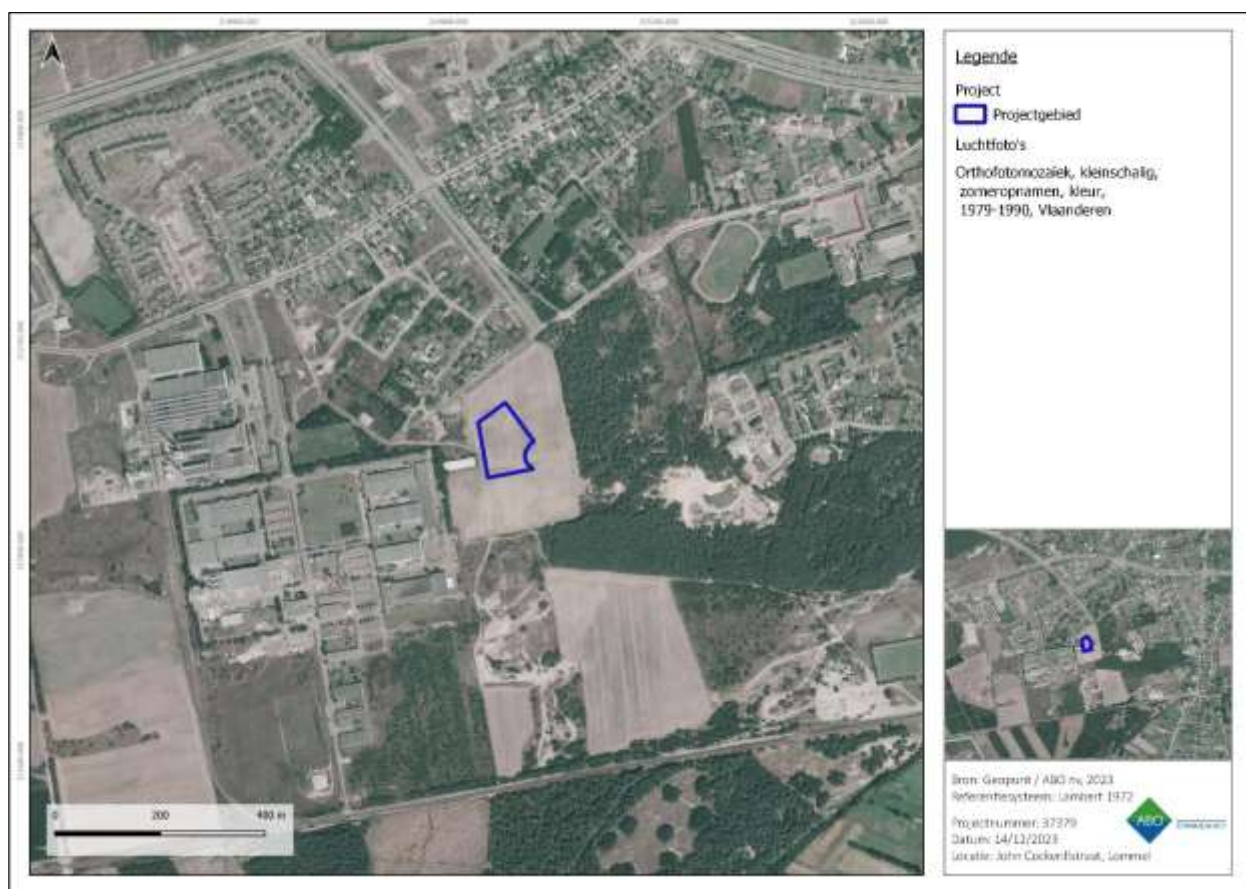
Bij de **orthofotomozaïek uit 1979-1990** is een lichte uitbreiding van het Balendijk te zien in noordelijke richting. Het Einde, ten oosten van projectgebied, groeit uit in verschillende richtingen. Voor de rest is er weinig verandering met de voorgaande luchtfoto (Figuur 32). Op de **orthofotomozaïek uit 2000-2003** wordt er ten zuidwesten van projectgebied grond afgegraven voor de aanlag van John Cockerillstraat. Percelen ten zuiden van fabriekscomplex worden in twee gesneden door de werken. De bebouwing van de Balendijk breidt een beetje uit in zuidelijke richting (Figuur 33). Na 2003 lijkt het projectgebied uit gebruik te vallen en groeit de fabriekszone steeds meer in de richting van het projectgebied met stelselmatig meer bedrijfsgebouwen (Figuur 34 t.e.m. Figuur 38).

Figuur 30: Topografische kaart van 1904 met aanduiding van het projectgebied (digitale artheu.maps.arcgis.com, 2023)

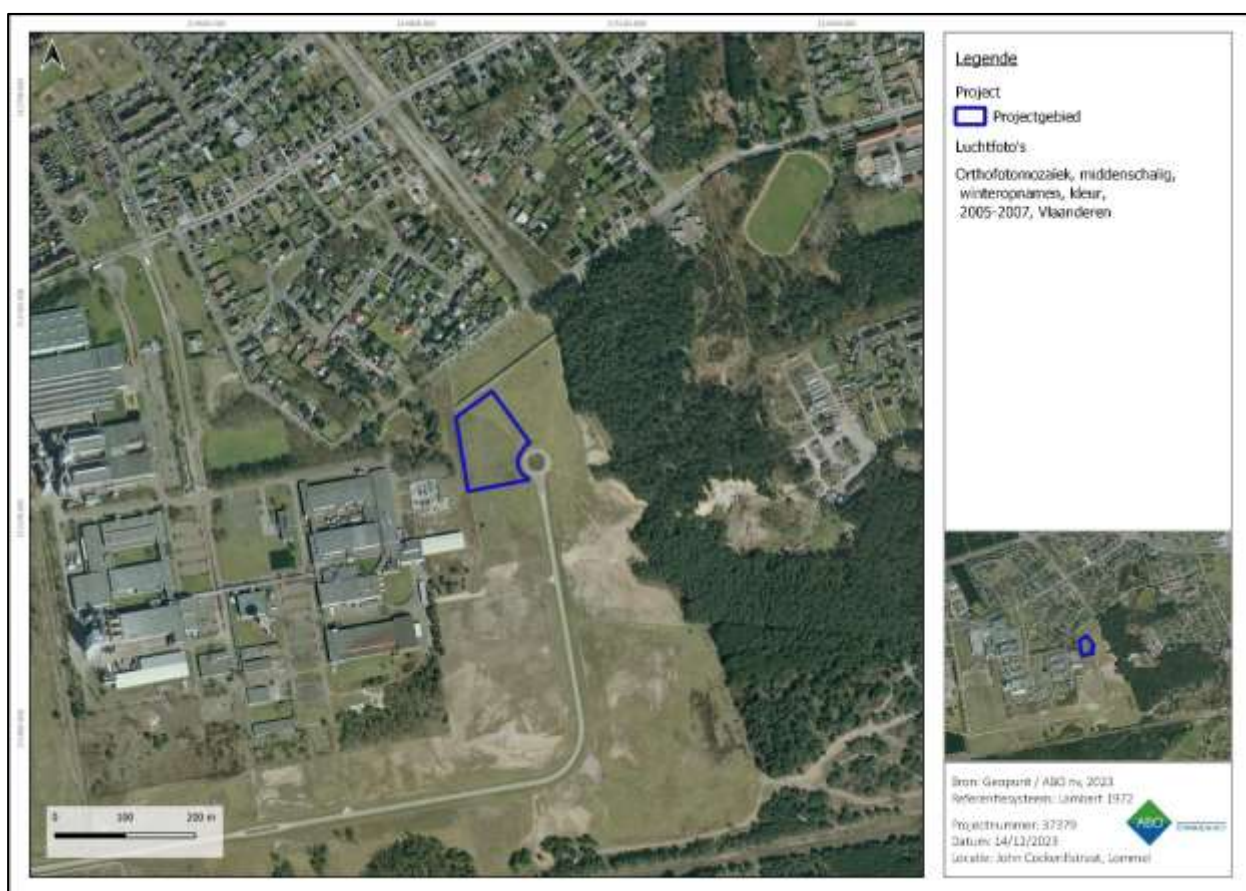
Figuur 31: Orthofotomosaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 32: Orthofotomosaïek uit 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied

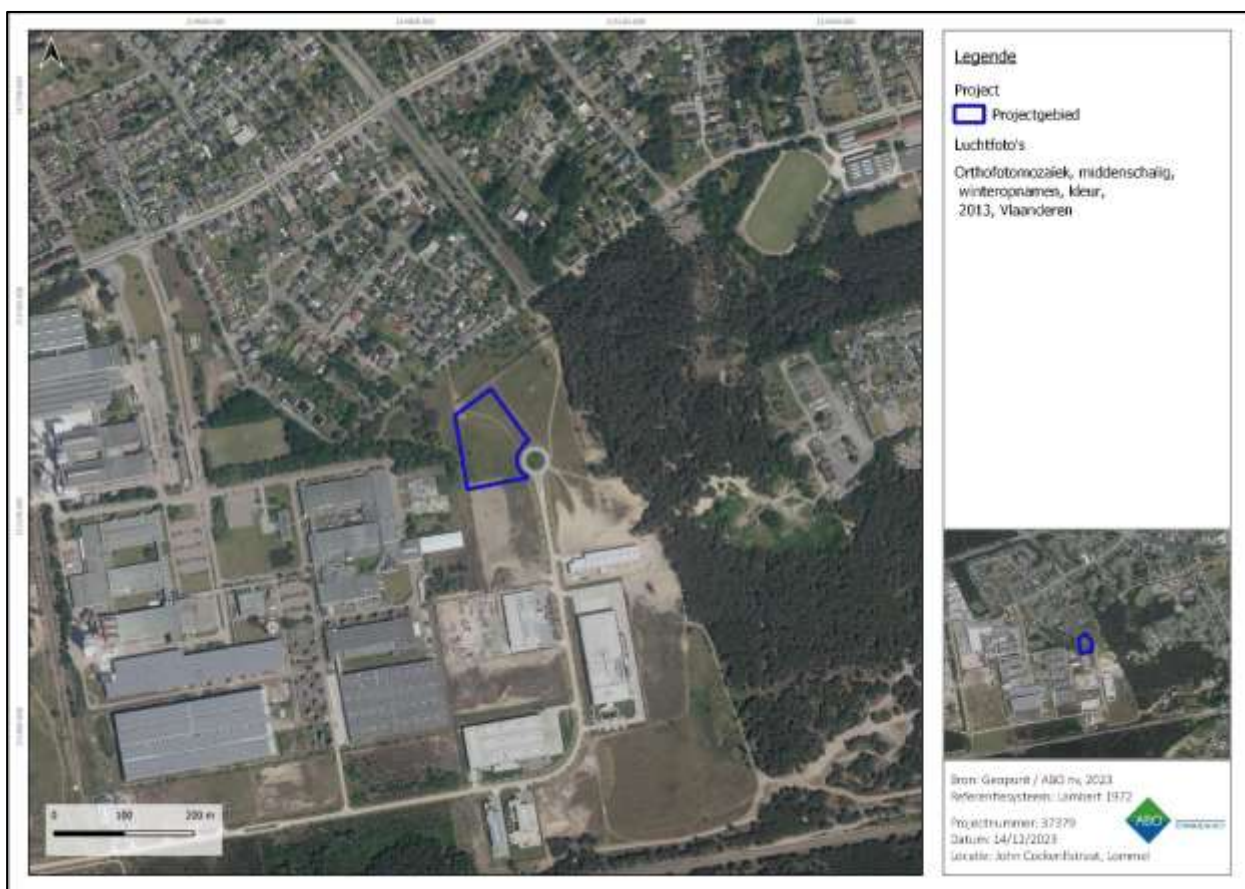
Figuur 33: Orthofotomosaïek uit 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied

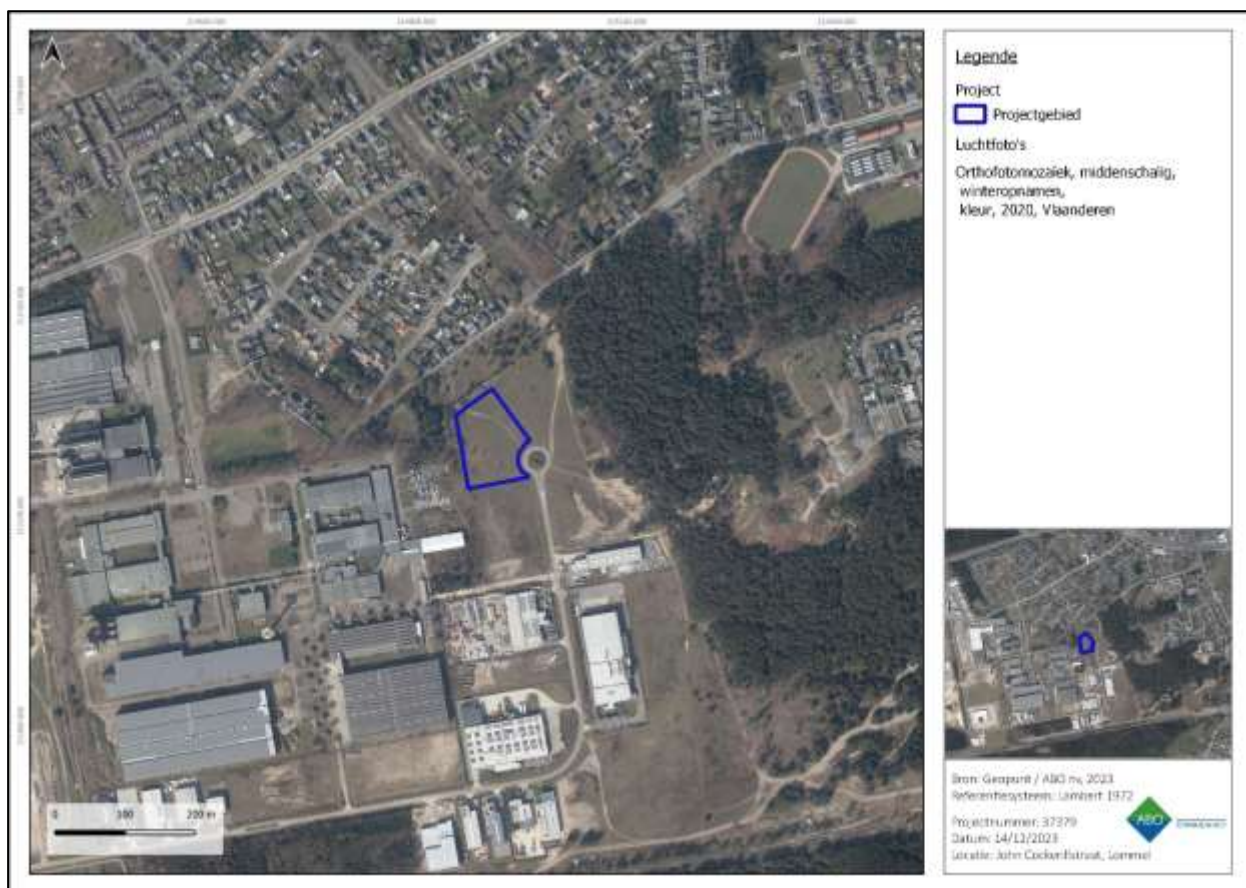
Figuur 34: Orthofotomosaïek uit 2005-2007 met aanduiding van het projectgebied

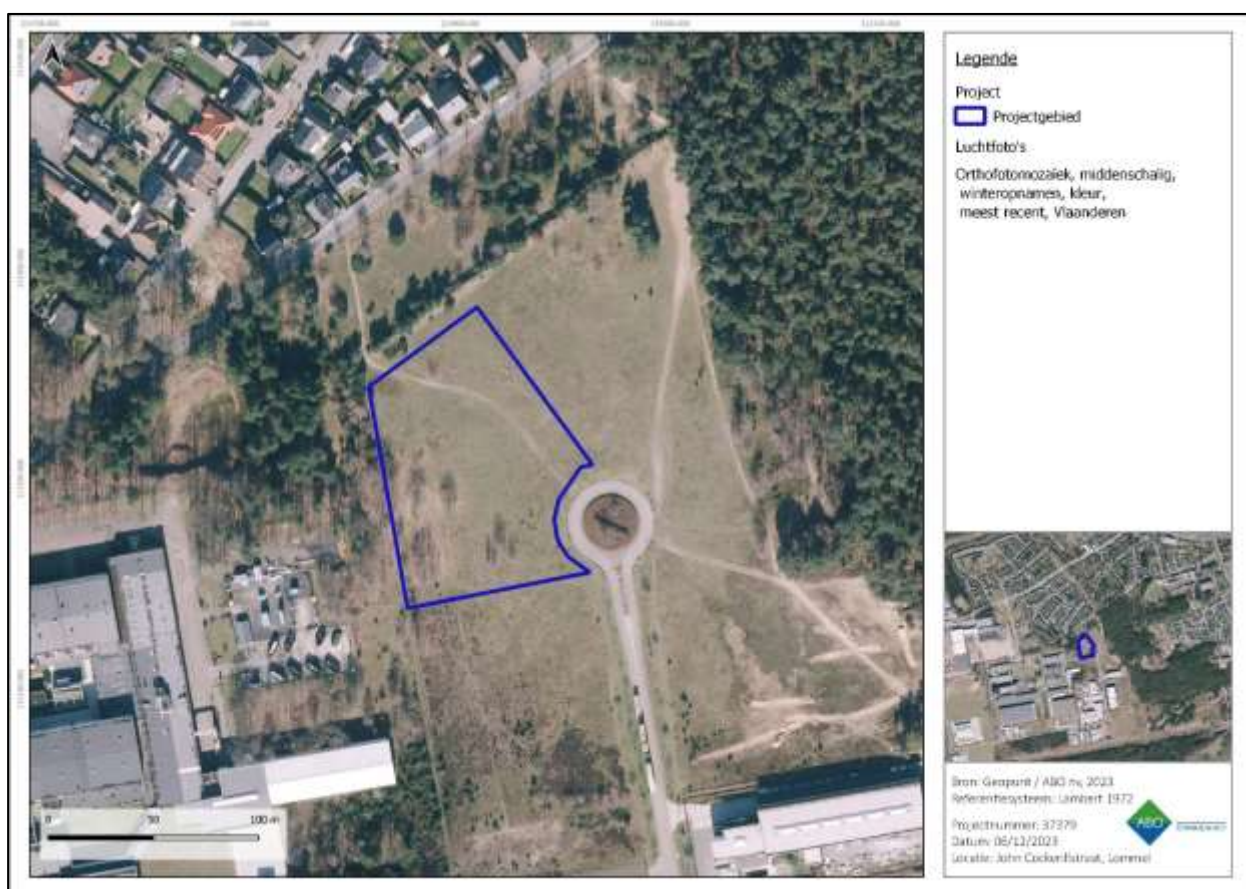
Figuur 35: Orthofotomosaïek uit 2008-2011 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 36: Orthofotomosaïek uit 2013 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 37: Orthofotomosaïek uit 2020 met aanduiding van het projectgebied

Figuur 38: Meest recente orthofotomosaïek met aanduiding van het projectgebied

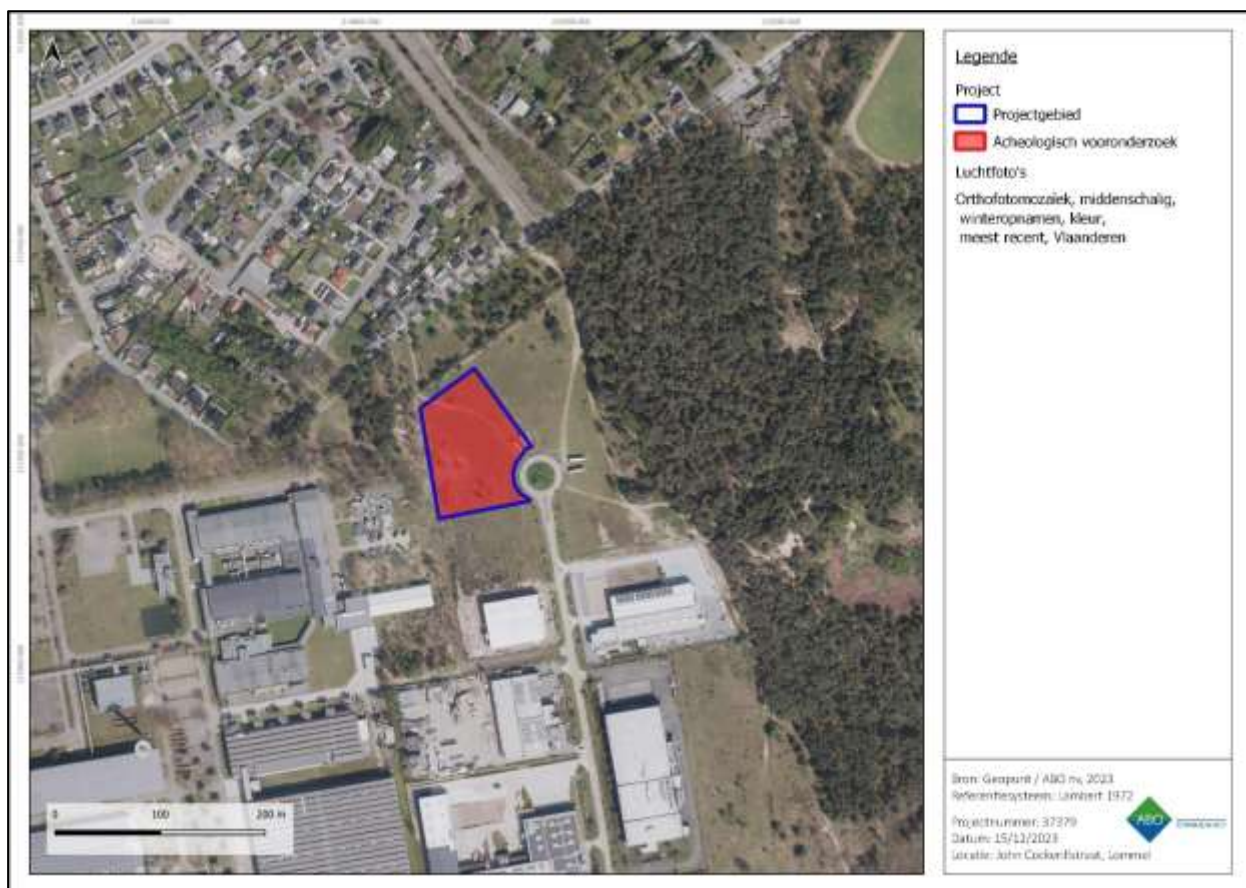
5 BESLUIT

Deze archeologienota werd opgemaakt door ABO nv naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De geplande werkzaamheden aan de John Cockerillstraat ten Lommel houden de aanleg van een fabrieksgebouw in bestaande uit 2 industriehallen en een bijhorend kantoorgebouw op het projectgebied. Daarbij komen de nodige verhardingen die dienst zullen doen als parking en rijbaan met op-/afrit. Het doel van dit onderzoek is driedelig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Het antwoord op deze onderzoeksvragen luidt als volgt:

- Er zijn tijdens archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem in de directe omgeving sporen gevonden vanaf de steentijden tot en met de nieuwste tijd. Het **mesolithicum** was hierbij het sterkst vertegenwoordigd. Er zijn ook woonkernen aangetroffen uit de middeleeuwen nabij Lutlommel en Kattenberg. Op basis van deze informatie is de kans klein om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied. Op basis van dit bureauonderzoek kan er gesteld worden dat er een verhoogde verwachting is voor specifieke archeologische periodes zoals het mesolithicum (steentijd) en de nieuwste tijden. Volgens cartografische bronnen uit de 19de eeuw (o.a. de Vandermaelen-kaart) kwamen toen **landduinen met heidelandschap** voor ter hoogte van het projectgebied. Op de luchtfotoreeksen uit de 20ste eeuw verschijnt het projectgebied als akkerland en later als braakliggend terrein vanaf 2000 – 2003. Een ander gegeven is de aanleg van de industriezone ten westen van het projectgebied. Dit wordt reeds weergegeven op de luchtfoto's van 1971; de aanleg dateert immers vanaf 1937. De luchtfoto's vanaf 2003 tonen aan dat het terrein de afgelopen decennia ongewijzigd is gebleven en dat er dus geen bodemingrepen hebben plaatsgevonden binnen het projectgebied.
- Uit historisch en landschappelijk onderzoek blijkt dat het projectgebied hoofdzakelijk in gebruik was als landbouwgebied vanaf ca. 1971 t.e.m. 2003 en volgens oudere historische bronnen en luchtfoto's onbebouwd is gebleven vanaf het midden van de 18de eeuw tot heden. Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen op de **noordwestrand van het Kempisch Plateau** en net buiten de bebouwde kom van het stad Lommel. De bodem wordt hier gekenmerkt door zandige podzolbodems. Op zo'n 1500 m ten zuiden van onderzoeksgebied situeert de **vallei van de Molse Nete**. De landschappelijke ligging van het projectgebied brengt mogelijk een verhoogde archeologische verwachting met betrekking tot de steentijden met zich mee. De quartaire sedimenten bestaan echter uit zandige eolische afzettingen van het Holocene met daaronder eolische afzettingen van het weicheliaan en/of het saaliaan. Onder de eolische afzettingen komen soms ook quartaire hellingsafzettingen voor. De oudste quartaire afzettingen bestaan uit fluviatiele afzettingen van het Baveliaan (post-Jaromillo, vroeg-pleistoceen), afkomstig van de Rijn [**type 32b**]. Vanuit bodemkundig oogpunt is het projectgebied gelegen op zandige **podzolbodems** (X). het projectgebied wordt gekarteerd als landduinen, al of niet gefixeerd, en uitgewaaid depressies. De duinen zijn opgebouwd uit los, humusarm, middelmatig zand op wisselende diepte, rustend op een volledige of min of meer onthoofde Podzol. Dit hoger gelegen licht glooiend landschap binnen het projectgebied maakt de kans op (bewaring van) eventueel aanwezig erfgoed uit de steentijden vrij groot.

- Het is echter niet compleet uit te sluiten dat er erfgoed uit de steentijd en/of sporen uit latere periodes aanwezig zou kunnen zijn, aangezien de vele **ontginningen** van het heidelandschap tijdens de **18de** en de **19de eeuw** en de toenemende agrarische activiteiten in en rond Lommel die grote gevolgen kunnen hebben op de natuurlijke bodemopbouw. De bodemerosiekaart geeft voor het projectgebied en directe omgeving tot op heden ‘geen info’ weer. De ruimere omgeving van Lommel is geïnventariseerd als ‘verwaarloosbaar’ en ‘niet van toepassing’. Landschappelijk bodemonderzoek zal hier in uitgesteld traject meer duidelijkheid rond moeten brengen.
- De huidige toestand van projectgebied is een **braakliggende terrein** met ‘hoog’ gras en verspreid aantal bomen/hoge struiken. Daarnaast loopt er een aardeweg in het noordelijk deel van het terrein. De initiatiefnemer plant de bouw van een **bedrijfscomplex** bestaande uit twee (aaneensluitende) industriehallen (3.408 m²) en kantoorgebouw (732 m²) van twee verdiepingen. Het complex beslaat een oppervlakte van 4.140 m², met een dieptebereik van max. 130 cm-mv. Rondom het complex worden verharde parkeerruimtes voorzien voor auto’s, vrachtwagens, bestelwagens en fietsen. Daarbij komt een rijbaan die zal functioneren als op- en afrit voor het bedrijf. De totale verharding (parkeerruimtes en rijbaan) van het terrein zal 3.303 m² bedragen en zal maximaal tot 30 cm onder het maaiveld reiken. Ten oosten van de industriehallen zal een laad- en loskade aangelegd worden van 223 m² en op max. 130 cm-mv. Tenslotte zullen er twee wadi’s (totaal ca. 368 m²) en twee infiltratiebekkens (totaal ca. 638 m²) aangelegd worden. De wadi’s zullen een dieptebereik hebben van ca. 30 cm-mv (zonder buffer) en de infiltratiebekkens ca. 100 cm-mv. Met de werken zal hoogstwaarschijnlijk een bodemcompactie plaatsvinden van 30 cm-mv over het hele terrein voor opslag van machines en bouw materiaal. Tijdens de opmaak van deze archeologienota is voorlopig geen rioleringsplan beschikbaar.
- **Op basis van de bovenstaande argumenten wordt besloten dat er een reëel potentieel tot kennisvermeerdering is voor het projectgebied voor wat betreft het mesolithicum en/of jongere archeologische perioden vanaf de middeleeuwen t.e.m. de nieuwste tijd. De kans om vondsten en/of sporen uit de metaaltijden en Romeinse tijd is zeer klein. Gezien het projectgebied onbebouwd is gebleven sinds ca. 1840 (Atlas der Buurtwegen) en de enige gekende antropogene activiteiten van agrarische aard zijn en zeker vanaf ca. 1971 tot ca. 2003 geduurd hebben, lijkt de verstoring van het bodemarchief beperkt. De toekomstige bodemingrepen van de bebouwing zullen max. 130 cm-mv diep reiken en de verhardingen van het terrein niet dieper dan 30 cm-mv. Daarnaast worden wadi’s van 30 cm-mv en infiltratiebekkens van 100 cm-mv voorzien. Tenslotte zal het hele projectgebied onderhevig zijn aan bijkomende bodemcompactie van 30 cm-mv. Dus de geplande werken vormen weldegelijk een bedreiging op het archeologisch bodemarchief voor het gehele terrein. Daarom wordt voor het hele projectgebied archeologisch vooronderzoek noodzakelijk geacht.**

Deze vaststelling doet ons concluderen dat verder archeologisch onderzoek aan te raden is en wordt er aldus gepleit voor een **archeologisch vooronderzoek** voor het gehele projectgebied zodoende omkaderd in het Programma van Maatregelen (Figuur 39).

Figuur 39: Overzicht van het archeologisch advies met betrekking tot het projectgebied

6 BIBLIOGRAFIE

Cartografische bronnen

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Geopunt Vlaanderen, Orthofoto's 1971, 1979-1990, 2002-2003, 2014, 2015, 2016, 2020, *John Cockerillstraat, Lommel* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 15/12/2023)

Topografische kaarten, 1873, 1904, 1939, 1969, 1981, 1989, *John Cockerillstraat, Lommel* [online], www.digitalearth.eu.maps.arcgis.com/apps/, (geraadpleegd op 14/12/2023)

Publicaties

Baeyens L., 1968. *Bodemkaart van België: verklarende tekst bij het kaartblad Lommel 32W/Carte des sols de la Belgique: Texte explicatif de la planchette de Lommel 32W* [online] Available at: https://www.milieuinfo.be:443/dms/d/a/workspace/SpacesStore/70d58451-e21d-4c17-8d2f-d02d492fd63f/032W_LOMMEL.PDF

Pelsmaekers S., 2020. Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van Maatheide te Lommel (provincie Limburg), ABO nv. [online], <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15583>, (geraadpleegd op 06/12/2023)

Websites

www.geopunt.be

www.id.erfgoed.net

www.loket.onroenderfgoed.be